

Vanhemman ja lapsen osallisuus lapsen varhaiskasvatussuunnitel- massa

Rosa Kallijärvi

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Vanhemman ja lapsen osallisuus lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa

Rosa Kallijärvi
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
joulukuu, 2019

Rosa Kallijärvi

Vanhemman ja lapsen osallisuus lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa

Vuosi 2019 Sivumäärä 49

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata, miten vanhemman ja lapsen osallisuus näyttäytyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Tavoitteena oli saada tietoa vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta osallisuuden kokemuksista ja mahdollisista esteistä osallisuudelle.

Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä vantaalaiseen päiväkodin kanssa. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisessä sekä vanhemman ja lapsen osallisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyön tulokset antoivat käsitystä siitä, mitä vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat ajattelivat vanhemman ja lapsen osallisuudesta tällä hetkellä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautui valtakunnalliseen ja paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sen prosessiin sekä osallisuuteen varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin vanhemmille ja varhaiskasvatuksen opettajille suunnatulla laadullisella kyselylomakkeella. Kyselylomakkeeseen vastasi 15 vanhempaa ja kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa. Kyselylomakkeesta saatuihin vastauksiin tehtiin laadullinen sisällönanalyysi.

Tulosten perusteella vanhemman osallisuus koettiin hyväksi. Vanhemmat kokivat oman osallisuutensa esteiksi kysymysten asettelun, eroperheet sekä epätietoisuuden vasun sisällöstä. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat vanhemman osallisuuden esteiksi yhteisen kielen puuttumisen sekä erilaiset kulttuurilliset näkemykset. Lapsen osallisuus nähtiin vaihtelevana. Lasten osallisuuden esteenä nähtiin kielelliset haasteet. Pienten lasten osallisuuden edistämiseksi tarvitaan konkreettisia keinoja ja ohjeita, miten pienen lapsen ja maahanmuuttajalasten mielipiteitä ja ajatuksia voitaisiin selvittää paremmin.

Asiasanat: lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, vanhemman osallisuus, lapsen osallisuus

Rosa Kallijärvi

Inclusion of parent and child in the child's individual early childhood education and care plan

Year	2019	Pages	49
------	------	-------	----

The purpose of the thesis was to describe how parent and child inclusion is reflected in the child's individual early childhood education and care plan. The aim was to obtain information from parents and early childhood education teachers about experiences of inclusion and possible barriers to inclusion.

The thesis was carried out together with a day care centre in Vantaa. The results of the thesis can be used to develop Vantaa's early childhood education plan and to promote parent and child participation. The results of the thesis gave an idea of what parents and early childhood teachers thought about parent and child participation in the child's early childhood education plan.

The knowledge base of the thesis was based on the national and local ECEC plan, the child ECEC plan and its process and inclusion in ECEC.

The thesis was carried out as a qualitative research. The material was collected through a qualitative questionnaire to the parents and early childhood education teachers. Fifteen parents and two teachers of ECEC responded to the questionnaire. The responses to the questionnaire were subjected to a qualitative content analysis.

Based on the results, parental involvement was considered good. The parents felt that their own participation was hindered by the shaping of questions, divorce families, and uncertainty about the content of the child's individual early childhood education and care plan.

Early childhood education teachers experienced the lack of a common language and different cultural views as barriers to parent participation. Child inclusion was variable. Linguistic challenges were barriers to children's participation. Concrete ways and means of better understanding the opinions and ideas of young children and immigrant children are needed to promote the involvement of young children.

Keywords: the child's individual early childhood education and care plan, parental inclusion, child inclusion

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma	7
2.1	Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma.....	9
2.2	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	9
2.3	Lapsen varhaiskasvatuskeskustelu	10
3	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	12
3.1	Lapsen osallisuus	13
3.2	Vanhemman osallisuus.....	14
3.3	Varhaiskasvattajan rooli osallisuuden mahdollistajana	15
4	Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus.....	16
4.1	Tutkimuskysymys.....	17
4.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	18
5	Laadullinen tutkimus	19
5.1	Sähköinen kyselylomake.....	19
5.2	Aineiston keruu.....	20
5.3	Aineiston analyysi	21
6	Vanhempien kyselylomakkeen tulokset	22
6.1	Vanhemman osallisuus.....	22
6.2	Lapsen osallisuus	23
6.3	Varhaiskasvattaja osallisuuden mahdollistajana.....	25
7	Varhaiskasvatuksen opettajien kyselylomakkeen tulokset	26
7.1	Vanhemman osallisuus.....	27
7.2	Lapsen osallisuus	27
7.3	Vasu-lomakkeen toimivuus ja kehitysideat.....	28
8	Johtopäätökset	28
9	Pohdinta	32
	Lähteet.....	36
	Taulukot	39
	Liitteet	40

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, miten lapsen ja vanhemman osallisuus näyttäytyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaisen toimintakauden alussa yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Tämän pohjalta tutkittiin, kuinka vanhemman ja lapsen osallisuus näyttäytyy prosessissa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata, miltä osallisuus näyttäytyy tällä hetkellä lapsen ja vanhemman osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Tavoitteena oli saada tietoa vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta osallisuuden kokemuksista ja mahdollisista esteistä osallisuudelle. Tavoitteena oli myös pohtia, miten työntekijät voivat tuoda vanhemman ja lapsen osallisuutta enemmän esille lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa.

Osallisuudella tarkoitetaan vaikuttamista omaan elämän kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja yhteisiin asioihin. Osallisuus voi olla liittymistä, kuulumista, mukaan ottamista, osallistumista ja demokratiaa. (Isola yms. 2017, 3.) Varhaiskasvatuksessa osallisuus tarkoittaa lasta aktiivisena toimijana ja ryhmänsä jäsenenä. Lapsen ajatuksia ja mielipiteitä tulee kuulla ja huomioida. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi sekä vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin. (Opetushallitus 2019.)

Lapsen osallisuuden ja kuulemisen merkitystä on alettu korostamaan yhteiskunnan eri palveluissa viimeisen vuosikymmenen aikana. Tämä voidaan liittää osaksi laajempaa yhteiskunnallista kehitystä, jossa korostetaan yksilön osallisuutta. Lasten oikeuksien sopimus määrittelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja näin tunnistaa lapsen itsenäiseksi oikeuksien haltijaksi. Sopimuksen keskeinen teema on lapsen etu. Sopimus sisältää myös syrjimättömyyden, oikeuden elämään sekä lapsen mielipiteen kunnioittamiseen. Suomi vahvisti sopimuksen vuonna 1991, jolloin Suomi sitoutui muuttamaan lainsäädäntöä ja tapojaan vastaamaan Lasten oikeuksien sopimusta. Lasten oikeuksien sopimus on muokannut nyky-yhteiskunnan ymmärrystä lapsista ja lapsuudesta. (Turja & Vuorisalo, 29.)

Varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli lasten oikeuksien täyttymisessä (Turja & Vuorisalo, 30). Osallisuus on liitettyä myös uuteen varhaiskasvatustalakiin. ”Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.” (Varhaiskasvatustalaki 7 b §)

Tämän vuoksi osallisuutta tarkastellaan kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 10) huomioidaan henkilöstön vastuu selvittää ja huomioida lapsen mielipide ja toiveet lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Myös huoltajan ja henkilöstön havainnot ja näkemykset tulee ottaa huomioon.

Vantaan kaupunki on päättänyt lähteä tutkimaan osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, josta opinnäytetyö aiheeni on lähtöisin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lomaketta päivitetään säännöllisesti, jonka vuoksi ollaan kiinnostuneita sen toimivuudesta osallisuuden näkökulmasta.

Aikaisemman tutkimuksen pääpaino on ollut (Kallio 2017) huoltajien osallisuudessa sekä (Repos. 2019) varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisessa. Aineisto on kerätty aikaisemmissa tutkimuksissa pääosin päiväkodin henkilöstöltä. Opinnäytetyössäni käsitellään myös lapsen osallisuutta, vanhempien osallisuuden lisäksi. Aineistoa kerätään vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimusmenetelmällä kyselylomakkeella. Kyselylomakkeeseen vastasivat Vantaan kunnallisen päiväkotiyksikön vanhemmat sekä varhaiskasvatuksen opettajat. Kyselylomake oli erilainen vanhemmille ja varhaiskasvatuksen opettajille. Kyselylomakkeesta saatuihin vastauksiin tehtiin laadullinen sisällönanalyysi.

Opinnäytetyön aineiston keruu toteutettiin vantaalaisessa kunnallisessa päiväkodissa. Päiväkodissa toimii kahdeksan eri-ikäisille suunnattua lapsiryhmää yhdessä henkilöstön kanssa. Päiväkodin varhaiskasvatus perustuu Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Käsittelen opinnäytetyössäni keskeisiä käsitteitä kuten valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmaa, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, lapsen vasukeskustelua sekä lapsen ja vanhemman osallisuutta.

Käytän opinnäytetyössäni nimitystä vanhemmat, joka pitää sisällään myös muut huoltajat. Samoin lapsen varhaiskasvatussuunnitelman olen lyhentänyt lapsen vasuksi.

2 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Ennen vuoden 2015 voimaan tulleen varhaiskasvatustuksen ohjaamaa valtakunnallista varhaiskasvatuksen perusteita, käytössä oli Stakesin vuonna 2005 laatima varhaiskasvatuksen perusteet. Vuoden 2005 varhaiskasvatuksen perusteet oli varhaiskasvatusta ohjaava väline. Päätaavoitteena oli hyvinvoiva lapsi. Hyvinvoivalla lapsella nähtiin olevan hyvät edellytykset kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Kasvatuskumppanuus oli keskeinen käsite, jolla tarkoitettiin henkilöstön ja vanhempien sitoutumista toimimaan yhdessä tukeakseen lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. (Stakes 2005.)

Opetushallitus määrättiin varhaiskasvatusta ohjaavaksi asiantuntijavirastoksi uuden varhaiskasvatustuksen tullessa voimaan vuonna 2015. Opetushallitus sai tehtäväkseen laatia valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatuksen järjestäjät ottivat perusteiden mukaiset paikalliset suunnitelmat käyttöön vuoden 2017 elokuussa. Ensimmäistä kertaa

valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelmasta tuli kansallinen normi. Vuoden 2016 valtakunnallinen varhaiskasvatuksen perusteen pääpainona oli laadukas varhaiskasvatus, elinikäinen kasvu ja oppiminen, pedagogisuus, laaja-alainen osaaminen sekä osallisuus. (Opetushallitus 2019.)

Opetushallituksen laatima päivitetty varhaiskasvatussuunnitelman perusteet astui voimaan vuonna 2019. Paikallisten suunnitelmien pohjalta henkilöstö on sitoutunut toimimaan varhaiskasvatuslain sekä perusteiden mukaisesti. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa huomioidaan yhteiskunnan ja varhaiskasvatuksen muutokset sekä tuoreiden tutkimusten ajankohtainen tieto. Uusi varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuu suurilta osin vuoden 2016 perusteisiin. (Opetushallitus 2019.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen yhdessä vanhempien kanssa. Lasten tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja syrjinnän ehkäiseminen ovat varhaiskasvatuksen tärkeimpiä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on opettaa tietoja ja taitoja, jotka vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 15.)

Varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuslain ohjaamalla varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset lasten kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelma koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta sekä lapsen vasusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päämääränä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen toteutumista ja kehittämistä sekä edistää yhdenvertaista ja laadukasta varhaiskasvatusta. Perusteissa määrätään keskeisimmät tavoitteet varhaiskasvatukselle, huoltajan välisestä ja monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen vasun sisällöstä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on oikeudellisesti velvoittava varhaiskasvatuksen järjestäjälle. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 8.)

Varhaiskasvatuksen perusteissa käsitellään arvoperustaa, pedagogiikkaa sekä toimintakulttuuria. Varhaiskasvatuksen arvoperusta pohjautuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatuslakiin sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Oppimiskäsitys pohjautuu lapseen aktiivisena toimijana. Varhaiskasvatuksen pedagogisena tavoitteena on edistää lasten oppimista sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lapsen ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisillä toimintahetkillä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 20, 22, 36.)

2.1 Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee, tukee ja ohjaa varhaiskasvatuksen järjestämistä. Laadinnassa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet, pedagogiset painotukset sekä lasten tarpeet. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 8.)

Vantaalla varhaiskasvatusta toteutetaan Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman ja toimintayksikön suunnitelman perusteella. Varhaiskasvatuksen arvoperusta pohjautuu Vantaan kaupungin arvoihin, jotka ovat yhteisöllisyys, innovatiivisuus ja kestävä kehitys. Innovatiivisuutta halutaan tuoda esille rohkaisevan, myönteisen ja osallistavan toimintakulttuurin kautta. Kaikki varhaiskasvatuspäivän tilanteet ovat osa oppimista ja toiminta perustuu leikkipedagogiikkaan. Jokaisessa lapsiryhmässä kehitetään sopivia tapoja lapsille osallistua ja vaikuttaa. Kasvattajan vastuulla on huolehtia myönteisistä kokemuksista osallisuudesta. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 6, 16, 19, 24.)

2.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Jokaiselle varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma, jonka avulla voidaan taata lapsen oikeus tavoitteelliseen kasvatukseen ja opetukseen. Lapsen etu ja tarpeet ovat pääosassa. Lapsen vasussa nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnassa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 10.)

Lapsen vasuprosessiin osallistuvat henkilöstö, vanhemmat sekä lapsi. Suunnitelman laati kuitenkin vanhemmat yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Prosessissa selvitetään ja huomioidaan lapsen mielipide ja toiveet. Henkilöstön vastuulla on hyödyntää sopivia keinoja lapsen mielipiteen selvittämiseksi. Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon huoltajan ja henkilöstön näkemykset ja havainnot lapsen kehityksestä, oppimisesta sekä ryhmässä toimimisesta. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 10.)

Lapsen vasua laadittaessa on tunnettava lapsen osaaminen, vahvuudet, yksilölliset tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös kielellinen, kulttuurillinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmassa tulee käydä ilmi lapsen mahdollinen kehityksen ja oppimisen tuki sekä sen toteutuminen. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 10.) Lapsen vasu on lapsen oma suunnitelma, joten on tärkeää tuoda esille lapsen mielipiteet ja toiveet (Helin, Kola-Torvinen & Tarkka 2018, 18).

Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Suunnitelma on tarkistettava kerran vuodessa sekä aina, kun siihen on lapsen tarpeista kumpuava syy. Suunnitelmaa arvioidessa pääpaino on toiminnan järjestelyssä sekä pedagogiikan toteutumisessa. Lapsen vasu on salassa pidettävä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 10-11, 19.)

Lapsen vasussa luodaan yhteistä todellisuutta ja ymmärrystä lapsesta sekä sovitetaan yhteen erilaisia tulkintoja lapsesta vanhemman ja kasvattajan välillä. Vanhempien näkemykset omasta lapsesta on tärkeää huomioida. Vasun avulla voidaan toimia johdonmukaisesti ja lapsen yksilöllisiä tarpeita huomioiden. Lapsen liittyvissä keskusteluissa on tärkeää myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Vanhempien luottamus työntekijöihin rakentuu kasvattajan ja lapsen välisestä suhteesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan kaikille lapsille Vantaan päiväkodeissa. Ennen vasun laadintaa lasta havainnoidaan ja toimitaan yhdessä lapsen kanssa. Varhaiskasvatuskeskusteluissa lapsen näkemyksiä kuullaan ennen keskustelua lapsen omien edellytysten mukaisesti ja lapsen on mahdollisuutta osallistua keskusteluun. Vanhempien havainnot lapsesta ovat tärkeitä ja ne otetaan huomioon lapsen vasun laadittaessa. Vanhempien tekemää arviointia käytetään pedagogisesti hyödyntäen lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 8, 25.)

2.3 Lapsen varhaiskasvatuskeskustelu

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi koostuu valmistautumisesta, suunnitelman laadinnasta, tiimikeskustelusta sekä arvioinnista. Prosessiin osallistuvat päiväkodin henkilöstö, joka osallistuu lapsen kasvatukseen, opetukseen sekä hoitoon yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa. Tarpeen mukaan prosessiin voi osallistua myös asiantuntijat ja muut tahot, tukemaan lapsen kehitystä ja oppimista. (Opetushallitus 2019.)

Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi tehden yhteistyötä henkilöstön ja lapsen vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin kuuluu suunnitella ja organisoida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen, keskustelujen käyminen vanhempien kanssa ja ryhmän toiminnan suunnitteleminen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. (Opetushallitus 2019.)

Lapsen varhaiskasvatuskeskustelu käydään varhaiskasvatuksen opettajan ja lapsen vanhempien välillä. Varhaiskasvatuksen opettaja valmistautuu keskusteluun selvittämällä lapsen mielipiteet ja toiveet sekä varmistamalla lapsen osallisuus ja kuulluksi tuleminen kaikissa vasuprosessin vaiheissa. Varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla on huolehtia, että lapsen vasussa yhdistyvät lapsen, vanhemman ja henkilöstön näkemykset ja havainnot. Huoltajalla on myös oikeus valmistautua vasukeskusteluun etukäteen. (Opetushallitus 2019.)

Vasukeskustelua varten Opetushallitus on teettänyt yleisen mallilomakkeen. Mallilomake sisältää kohtia, joita varhaiskasvatussuunnitelman perusteet normina edellyttävät. Norminmukaisten kohtien lisäksi lomake sisältä lapsen varhaiskasvatuksen toteutumiselle hyödyllisiä asioita. Opetushallituksen mallilomakkeen pohjalta jokainen varhaiskasvatuksen järjestäjä tekee

oman vasulomakkeen. Lomakkeessa tulee olla kaikki varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määräämät asiat. (Opetushallitus 2019.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomakkeessa tulee näkyä perustiedot, lapsen vasun laadinnassa mukana olevat henkilöt, aiemman vasun tavoitteiden arviointi, tavoitteet pedagogiselle toiminnalle, lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät asiat, laadinnassa käytetyt asiakirjat ja suunnitelmat sekä seuranta- ja arviointiajankohdat. Aikaisemman vasun tavoitteiden arvioinnin tarkoituksena on tarkastella edellistä lapsen vasua ja arvioida sen toteutumista, jotta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta muodostuu jatkumo. Tavoitteiden toteutumisessa arvioidaan toimintaa, järjestelyjä, pedagogiikkaa ja oppimisympäristöä. Arviointia ei kohdistu lapseen. Arvioinnin yhteydessä keskustellaan sovittujen pedagogisten ja rakenteellisten ratkaisujen vaikutuksista sekä mahdollisen tuen riittävyttä ja toimivuutta. (Opetushallitus 2019.)

Pedagogisen toiminnan tavoitteisiin kirjataan lapsikohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet pedagogisen toiminnan toteutumiselle. Vasukeskustelussa keskustellaan yhdessä lapsen vahvuuksista ja kiinnostuksen kohteista kaikkien osapuolten näkemysten pohjalta, myös lapsen. Vasulomakkeeseen kirjatut vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet toimivat pohjana tavoitteiden ja tarpeiden asettamiselle. Pedagogisen toiminnan tavoitteisiin kirjataan keskeiset tavoitteet lapsen varhaiskasvatukselle. Pedagogisten tavoitteiden tulisi olla lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta merkityksellisiä. Tavoitteet asetetaan henkilöstön toiminnalle mahdollisimman konkreettisesti. (Opetushallitus 2019.)

Lapsen saadessa tukea kehitykseen ja oppimiseen, tulee vasuun kirjata oppimisympäristöön, henkilöstön mitoitukseen ja ryhmärakenteeseen sekä lapsen tukeen liittyvät ratkaisut. Edellä mainittujen lisäksi kirjataan myös mahdolliset tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö. Vasulomakkeesta tulee käydä ilmi myös tukea edellyttävät yhteistyöt ja palvelut. Vasulomakkeeseen tulee kirjata lapsen hyvinvoinnin tukemiseen liittyvät asiat, kuten päiväunet ja ruokailuun liittyvät käytänteet. (Opetushallitus 2019.)

Vantaan kaupungin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa (liite 1) keskustelun perustana ovat lapsi toimijana, leikkijänä, ryhmän jäsenenä, ajattelijana, liikkujana sekä oppijana. Ensimmäisenä kohtana on lapsen oma puheenvuoro, jonka täyttää varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä lapsen kanssa ennen vasukeskustelua. Toinen kohta on huoltajien puheenvuorolle, joka täytetään ennen keskustelua. Huoltajat voivat kirjata asioita lapsestaan ja hänen mielenkiinnostaan sekä odotuksistaan varhaiskasvatukselle. Seuraavat kohdat täytetään yhdessä vasukeskustelussa. Nämä kohdat ovat varhaiskasvatuksen perusteiden normien mukaisia. Vantaalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelma lomake pohjautuu pitkälti opetushallituksen mallilomakkeeseen. (Vantaan kaupunki 2019.)

3 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallisuuden ja kuulemisen merkitystä on alettu korostamaan yhteiskunnan eri palveluissa viimeisen vuosikymmenen aikana. Tämä voidaan liittää osaksi laajempaa yhteiskunnallista kehitystä, jossa korostetaan yksilön osallisuutta. Lasten oikeuksien sopimus määrittelee lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja näin tunnistaa lapsen itsenäiseksi oikeuksien haltijaksi. Sopimuksen keskeinen teema on lapsen etu. Suomi vahvisti sopimuksen vuonna 1991, jolloin Suomi sitoutui muuttamaan lainsäädäntöä ja tapojaan vastaamaan Lasten oikeuksien sopimusta. Lasten oikeuksien sopimus on muokannut nyky-yhteiskunnan ymmärrystä lapsista ja lapsuudesta. (Turja & Vuorisalo, 29.) YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa määritellään, että lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti ja hänen näkemyksensä otetaan huomioon iän ja kehitystason mukaisesti (Suomen YK-liitto 2011).

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määritellään lapsen oikeuksista varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Varhaiskasvatuksen tavoitteeksi on säädetty lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

”Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsen mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018)

Osallisuudella tarkoitetaan vaikuttamista omaan elämän kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin ja yhteisiin asioihin. Osallisuus voi olla liittymistä, kuulumista, mukaan ottamista, osallistumista ja demokratiaa. (Isola yms. 2017, 3.) Varhaiskasvatuksessa osallisuus tarkoittaa lasta aktiivisena toimijana ja ryhmänsä jäsenenä. Lapsen ajatuksia ja mielipiteitä tulee kuulla ja huomioida. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi sekä vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin. (Opetushallitus 2019.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostaa lapsilähtöistä, lapsen osallisuutta korostavaa pedagogiikan. Lapset ovat aktiivisia toimijoita, joiden ajatuksia ja mielipiteitä tulee kuulla ja huomioida. Lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa itseensä liittyviin asioihin sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. (Opetushallitus 2019.)

Lapsen toimijuudella tarkoitetaan sosiaalista toimintaa. Osallisuus on toimintaa, joka pohjautuu vastavuoroisuuteen muiden läsnä olevien kanssa ja lapsella on mahdollisuus vaikuttaa sosiaaliseen ympäristöönsä. Käsitteet toimijuus ja osallisuus ovat hyvin lähellä toisiaan. Molempiin kuuluvat lasten kuuleminen ja lapsille tarjoamat edellytykset toimia ja tulla huomioiduksi

ympäristössään. Osallisuuteen liittyy vahvasti yhdenvertaisuus ja vapaaehtoisuus. (Turja & Vuorisalo 2017, 29, 38.)

Osallisuutta edistävään pedagogiikkaan sisältyy yhteisen tiedon rakentaminen eli lasten merkitysmaailman tunnistaminen, herkkyys lasten aloitteisiin, dialoginen vuorovaikutus sekä ilmaisukyvyyn kehittäminen. Keskeinen osa toiminnan suunnittelua on lasten omien ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden näkyväksi tekeminen. Lasten mielenkiinnon kohteista ja tarpeista lähtevä toiminta turvaa lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä omaan potentiaaliinsa. (Helin ym. 2018, 17.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteen (2018, 30) mukaan lasten, henkilöstön ja vanhempien mielipiteitä ja näkemyksiä tulee arvostaa. Tämä edellyttää toimintatapojen ja rakenteiden kehittämistä osallisuutta edistäväksi. Osallisuutta voidaan vahvistaa sensitiivisellä kohtaamisella ja myönteisellä kuulluksi ja nähdyksi tulemisella. Osallisuutta edistävät myös lasten ja vanhempien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Osallisuutta varhaiskasvatuksessa on tutkittu muun muassa leikissä, pienryhmätoiminnassa sekä vanhemman ja lapsen osalta. Kangas ja Brotherus (2017) ovat tutkineet osallisuutta lasten leikin kautta. Tavoitteena oli kuvata, millaisia mahdollisuuksia ja haasteita päiväkodin arki tarjoaa lasten leikille ja osallisuudelle sekä kuinka kasvattajat tukevat lapsen osallisuutta leikeissä. Tutkimustulosten perusteella lasten osallisuus näyttäytyi leikin sisällön ja kulun vaikuttamisessa, leikkikavereiden ja leikin välineiden valitsemisessa.

Kangas (2013) käsitteli tutkimuksessaan lasten osallisuuden toteutumista pienryhmätoiminnassa. Tutkimuksessa saatujen tulosten pohjalta lasten osallisuus toteutui oman tahdon ilmaisuna, kuulluksi tulemisena sekä palautteen antamisena pienryhmätoiminnassa. Työntekijät mahdollistivat lasten osallisuutta huomioimalla ja ohjaamalla lapsia. Osallisuuden edellytyksenä pidettiin lapsen ja työntekijän vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön VKK-Metron tavoitteena oli vuosina 2009-2011 kehittää uusia tapoja lisätä lapsien ja perheiden hyvinvointia sekä työntekijöiden ammatillisuutta. Teemana oli osallisuuden vahvistaminen. Kehittämistyö keskittyi 21 tutkimuspäiväkotiin. Hankkeen tuloksena syntyi uusia työtapoja lapsen, vanhemman ja työntekijän osallisuuden vahvistamiseen. Kehitettyjä työtapoja olivat toiminnan dokumentointi, tiedotuksen tehostaminen sekä osallistavat vanhempainillat.

3.1 Lapsen osallisuus

Lasten osallisuus toteutuu sosiaalisessa vuorovaikutussuhteessa ja edellyttää vastavuororisutta. Lasten osallisuuteen liittyy aikuisten ja lasten mahdollisuudet vaikuttaa omaan ja yhteiseen yhdessäoloon ja toimintaa, tämä edellyttää kuulluksi tulemistä ja muiden kuuntelemista. Lasten tulisi saada osallistua suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Aikuisilla

saattaa olla usein tapa tehdä asioita valmiiksi lasten puolesta, vaikka lapsilla olisi halua ja kykyä osallistua aikuisten rinnalla prosessin eri vaiheisiin. (Turja & Vuorisalo 2017, 36-37.)

Osallisuuden kulttuuri voidaan nähdä kasvuna demokraattiseen ajatteluun ja toimintatapaan, joissa aikuisilla ja lapsilla voi olla erilaisia tavoitteita, tarpeita ja näkökulmia. Tämän vuoksi yhteisen toiminnan järjestäminen edellyttää neuvotteluja. Myös nuorimmille lapsille tulee tarjota tilanteita, joissa he voivat harjoitella taitoja, joita tarvitaan demokraattisessa yhteistyössä, kuten oman mielipiteen muodostaminen, muiden kuunteleminen ja yhteisen ratkaisun löytäminen. (Turja & Vuorisalo 2017, 37.)

Lasten osallisuuteen kuuluu kokemus osallisuuden merkityksellisyydestä ja kieltäytyminen oman mielipiteen ilmaisemisesta. Osallisuutta on tilan ja mahdollisuuksien tarjoaminen sekä toimijuuden tukeminen, jossa otetaan huomioon lasten ikä, kehitys ja muut yksilölliset lähtökohdat. (Turja & Vuorisalo 2017, 38.) Lapsen osallisuuden myötä metakognitiivinen taito lisääntyy, itseluottamus kasvaa ja käsitys itsestään vahvistuu (Turja 2017, 53).

Osallisuus edellyttää yhteistä kieltä, jolla kommunikoidaan yhdessä, tullaan kuulluksi, saadaan tietoa ja käydään neuvotteluja. Toiseksi lapsilla tulee olla riittävästi tietoa aiheesta, tilanteesta ja ympäristöstä, jossa heillä on mahdollisuus olla osallisia. Tiedon avulla toiminta tulee osallistujille merkitykselliseksi ja ymmärretyksi. Kolmas osallisuuden tekijä on lasten pääsy materiaaleihin sekä vaikuttamista niiden hankintaan tai käyttötapaan. Materiaalit voivat olla toimintamateriaaleja, tiloja ja välineitä. Osallisuus edellyttää lisäksi oikeanlaista tunnetilaa ja onnistuneista osallisuuden kokemuksista heränneitä myönteisiä tunteita. Osallisuus perustuu luottamukseen omaan itseensä ja muihin. Lapsi uskaltaa osallistua toimintaan ja esittää ajatuksiaan, kun hänellä on luottamusta tilanteeseen ja läsnä oleviin ihmisiin sekä omaan toimijuuteensa. (Turja & Vuorisalo 2017, 38-39.)

3.2 Vanhemman osallisuus

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen terveyteen ja turvalliseen kasvuun sekä kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Yhteistyötä tukevat tasa-arvoinen vuorovaikutus ja kunnioitus. Vanhemman kanssa jaetaan lasten päivittäiset kokemukset ja tapahtumat. Yhteistyön merkitys korostuu lapsen kehitystä ja oppimista tukevassa suunnittelussa ja toteutuksessa. Lapsen vasua laadittaessa yhteinen keskustelu on tärkeää. Luottamuksellinen ilmapiiri luo edellytykset hyvään yhteistyöhön vanhemman ja kasvatajan välille, jolloin yhteistyö on sujuvaa myös haastavissa tilanteissa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 34.)

Lasten vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua toimintaan, suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä kasvattajien ja lasten kanssa. Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus ja yhteinen toiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tukee henkilöstön työtä. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2018, 34.)

Vanhemmille tulee järjestää mahdollisuuksia keskustella kasvattajan kanssa oman lapsen varhaiskasvatuksesta. Heillä tulee olla myös mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja arviointiin. Vanhemman osallisuus voidaan nähdä konkreettisenä osallistumisella ja toiminnalla lapsen varhaiskasvatuksessa sekä vanhemman kokemuksellisenä osallisuutena, johon liittyy sitoutuminen lapsen elämään varhaiskasvatuksessa. Vanhemman osallisuuteen liittyy tiedonjako ja perheiden äänen kuuleminen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25-26.)

Vanhempi voi olla osallisena varhaiskasvatuksen toiminnassa, kasvatustilanteiden, vanhempainiltojen ja tapahtumien kautta. Vanhempaintoimikunta on myös hyvä vanhempien osallisuuden aktivointi. Vanhemman osallisuutta tarvitaan lapsen yksilöllisen tuen sisältöjen ja muotojen päätösten tekemiseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26.)

Vanhemman osallisuudessa kokemuksellisuus on tärkeää, vanhemman tunne, että hän kuuluu varhaiskasvatusyhteisönsä. Tämä syntyy vastavuoroisella tiedonvälityksellä, merkityksellisellä kohtaamisella ja tunnepohjaisella sitoutumisella. Osallisuus on sitoutumista vaikuttamiin asioiden kulkuun ja vastuun ottamista. Vanhemman osallisuus edellyttää yhteisen kokemusta ja tietämysten vaihtoa ja jakamista. Osallisuus rakentuu vanhemman ja varhaiskasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 27.)

3.3 Varhaiskasvattajan rooli osallisuuden mahdollistajana

Lasten osallisuuden mahdollistaminen merkitsee kasvattajan joustavuutta etukäteissuunnittelusta, kun lapsen aloite ja mielenkiinto osoittaa muuhun. Kasvattajalta edellytetään taitoa liittää yhteen pedagogisia tavoitteita toimintaan, jonka lapset voivat kokea omakseen. Kasvattajalla tulee luottaa omaan kykyihinsä tarttua lasten kanssa tilanteen tarjoamiin mahdollisuuksiin sekä lapsiin toimijoina. Kasvattajat voivat ottaa lapset toiminnan pitkäjänteiseen suunnitteluun ja huolehtia, että jokaisella on mahdollisuus tulla kuulluksi ja vaikuttaa. Lapsen osallisuuden lähtökohtana on kasvattajan näkemys lapsesta toimijana. Osallisuuden mahdollistaminen voi tarkoittaa eri asiaa jokaisen lapsen kohdalla. Osallisuuden edellytyksiä tulee tarkastella ja tukea yksilöllisesti. (Turja & Vuorisalo 2017, 40, 42, 44.)

Lapsen osallisuus edellyttää aitoa dialogia lapsen ja aikuisen välillä. Aikuisen tulee olla aidosti kiinnostunut lapsen sanomisista, ajatuksista ja mielipiteistä. Aidossa dialogissa lapsi tuntee olonsa tasavertaiseksi ja turvalliseksi. Lapsi kokee, että mielipiteitä voi ja kannattaa tuoda esille. Lapsen kuuleminen on usein havainnointia. Varhaiskasvattajan ollessa lähellä lasta, mahdollistaa lapsen osallisuuden. (Roos, Nurhonen & Viitanen 2018, 82-83.)

Osallisuutta edistävä pedagogiikka muodostuu yhteisen tiedon rakentamisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagoginen dokumentointi on keskeinen työtapa, jonka avulla lasten ajattelu ja tapa luoda merkityksiä itsestään ja ympäristöstään tehdään näkyväksi. Pedagogisen dokumentoinnin avulla lapsi saa erilaisia tapoja havainnollistaa ja saada tietoa lapsiryhmän toiminnasta. Dokumentoinnissa tehdään näkyväksi lapsen osaaminen, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet. Lapsen omat itselleen merkitykselliset ja iloa ja mielihyvää tuottavat asiat tulevat esiin. (Helin ym. 2018, 18.)

4 Tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyön aiheen olen saanut Vantaan kaupungilta. Heidän toiveenaan oli, että opiskelija tarkastelisi eri toimijoiden osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lomaketta päivitetään säännöllisesti, jonka vuoksi ollaan kiinnostuneita sen toimivuudesta osallisuuden näkökulmasta.

Osallisuus varhaiskasvatuksessa on hyvin pinnalla oleva aihe, sen liitettyä uuteen varhaiskasvatustalakiin. Lapsen ja vanhemman mielipiteet ja toiveet tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa, johon liittyy vahvasti lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta ja arviointi.

”Lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.” (Varhaiskasvatustalaki 7 b §)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata, miten eri toimijoiden osallisuus näyttäytyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Eri toimijoina nähdään tässä yhteydessä vanhempi ja lapsi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaisen toimintakauden alussa yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Tämän pohjalta tutkittiin, kuinka vanhemman ja lapsen osallisuus näyttäytyy prosessissa.

Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata, miltä osallisuus näyttäytyy tällä hetkellä lapsen ja vanhemman osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Tavoitteena on saada tietoa vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta osallisuuden kokemuksista ja mahdollisista esteistä osallisuudelle. Tavoitteena oli myös pohtia, miten työntekijät voivat tuoda vanhemman ja lapsen osallisuutta enemmän esille lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa.

Repo yms. (2019) arvioi tutkimuksessaan varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet toteutuvat päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä kuvata tekijöitä, jotka edistävät tai estävät perusteiden toteutumista. Aineisto kerättiin

kyselyillä kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen johtajilta, opettajilta ja lastenhoitajilta sekä kunnallisilta perhepäivähoitajilta.

Kallion (2017) pro gradussa tutkittiin huoltajien osallisuutta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa lastentarhanopettajien tulkitsemina. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina kahdeksalta lastentarhanopettajalta.

Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola (2011) ovat tutkimuksessaan tutkineet vanhempien ja henkilökunnan osallisuutta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Osallisuutta tarkasteltiin työtiimien ja muutaman vanhemman käsitysten kautta.

Tanneraho (2014) on tutkinut vanhempien osallisuuden elementtejä varhaiskasvattajien kokemusten pohjalta. Aineisto kerättiin haastattelemalla pääkaupunkiseudun varhaiskasvattajia.

Aikaisemman tutkimuksen pääpaino on ollut huoltajien osallisuus sekä varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen. Aineiston keruun pääpaino on ollut päiväkodin henkilöstössä. Opinnäytetyössän käsitellään myös lapsen osallisuutta, vanhempien osallisuuden lisäksi. Aineistoa kerätään vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta.

Opinnäytetyön aineistonkeruu tapahtui Vantaan kunnallisessa päiväkodissa, heidän kiinnostuksesta aiheita kohtaa. Päiväkodilta sain nimetyn työelämänedustajan, joka oli vastuhenkilöni päiväkodin puolelta. Alkuperäisen suunnitelman pohjalta tarkoituksena oli kerätä vastaukset vanhempien kyselylomakkeeseen yhdestä lapsiryhmästä, mutta vähäisen vastausmäärän vuoksi aineistonkeruu koski lopulta koko päiväkotiyksikköä. Opinnäytetyössä ei tulla mainitsemaan päiväkodin nimeä anonyymisyyden takaamiseksi.

4.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata, miltä osallisuus näyttäytyy tällä hetkellä lapsen ja vanhemman osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa.

Opinnäytetyössä tarkastelen osallisuutta vanhemman ja varhaiskasvattajan näkökulmasta, joten tutkimuskysymyksiäkin on kaksi. Opinnäytetyön tavoitteen pohjalta olen asettanut tutkimuskysymyksiksi:

Millaisena vanhemmat kokevat oman ja lapsen osallisuuden lapsen vasun laadinnassa?

Millaisena varhaiskasvatuksen opettaja kokee vanhemman ja lapsen osallisuuden lapsen vasun laadinnassa?

4.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprosessissa noudatin hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Noudatin rehellisyyttä ja huolellisuutta koko prosessin aikana. Suunnitelman hyväksymisen jälkeen hain tutkimuslupaa Vantaan sivistyslautakunnalta ennen aineistonkeruuta. Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen aloitin aineiston keruun kesäkuussa 2019. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista sekä kyselystä oli mahdollisuus saada lisätietoja. Kyselyn vastaajille kerrottiin anonyymisyydestä, tulosten tuhoamisesta kahden kuukauden opinnäytetyön julkaisun jälkeen sekä vastausten luottamuksellisesta käsittelemisestä.

Noudatin opinnäytetyössäni anonyymisyyttä päiväkodin henkilöstö, vanhempien ja lasten yksityisyyden turvaamiseksi. Kyselylomake lähetettiin Vantaan kunnalliseen päiväkotiyksikköön, joten heidät olisi helppo tunnistaa, jos henkilötiedot tai päiväkodin nimi mainittaisiin opinnäytetyössä. Kyselylomakkeesta saatu aineisto poistetaan asianmukaisesti kahden kuukauden sisällä opinnäytetyön julkaisusta.

Opinnäytetyöprosessissa olin huolellinen ja sensitiivinen, sillä aihe liittyy lapsiin sekä henkilöstön ja vanhempien omiin kokemuksiin. Eettisenä kysymyksenä voidaan pitää lasten asioiden välillistä kysymystä vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta. Lapset eivät tämän opinnäytetyön kautta päässeet itse ilmaisemaan mielipidettään omasta osallisuudestaan vasun laadinnassa, vaan mielipide tuli vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta. Olen rajannut lapset pois, sillä koin saavani hyödyllisempää materiaalia vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta. Lapsilta kysyttäessä tulisi olla hyvin sensitiivinen ja tarkkaan mietitty menetelmä lasten mielipiteen saamiseksi. Samoin käsite osallisuus voi olla lapsen hankala ymmärtää, joten kysymysten asettelu voisi tuottaa hankaluutta.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan rooli tutkimusvälineenä. Luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Yksi luotettavuuden kriteeri on uskottavuus, jolla tarkoitetaan tutkijan käsitystä ja tulkintaa tutkittavien käsitykseen. Tutkittavat voivat olla sokeita kokemukselleen. (Eskola & Suoranta 2000, 201-211.)

Aineistonkeruu tapahtui päiväkodissa, joka oli tuntematon itselleni, jonka vuoksi en tutkijana pystynyt tekemään oletuksia tai ennakkokäsityksiä vastauksista. Anonyymisyydestä huolehtiminen koko opinnäytetyö prosessin aikana oli tärkeää ja mahdollisti opinnäytetyön luotettavuuden. Päiväkodin nimeä ei mainita opinnäytetyössä eikä kyselylomakkeeseen tullut kenenkään henkilötietoja.

Kyselylomakkeessa ei voi olla täysin varma, että vastaaja tulkitsee kysymykset samalla tavalla kuin tutkija, joten tässä kohtaa luotettavuuden arviointi on puutteellista. Testasin kyselylomaketta tutuilla vanhemmilla, jotta sain tietoa kyselyn toimivuudesta, selkeydestä ja tulkittavuudesta. Otin vastaan myös palautetta ohjaavalta opettajalta sekä työelämänedustajalta,

jotta kyselylomake oli riittävän toimiva ennen vanhemmille ja varhaiskasvatuksen opettajille lähettämistä. Tutuille vanhemmille testauttaessani huomasi, että avoimiin kysymyksiin ei vastattu. Laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä, avoimien kysymysten vastaukset olivat tutkimuksen kannalta tärkeitä. Tämän vuoksi muutin sähköistä kyselylomaketta niin, että kyselyn pääsi lähettämään vasta sen jälkeen, kun kaikkiin kohtiin oli vastattu. Palautteen perusteella muutin myös sanamuotoja pehmeämmiksi.

5 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyön aineiston keruu toteutettiin vantaalaisessa kunnallisessa päiväkodissa. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimusmenetelmällä kyselylomakkeella. Kyselylomakkeet lähetettiin päiväkotiyksikön 124 lapsen vanhemmalle sekä päiväkodin varhaiskasvatuksen opettajille. Kyselylomake oli erilainen vanhemmille ja varhaiskasvatuksen opettajille. Kyselylomakkeen avulla kerättiin tieto vanhemman osallisuuden kokemuksista, osallisuuden mahdollisista esteistä, lapsen osallisuuden näkymisestä sekä toiveista osallisuuden parantamiselle. Kyselylomakkeesta saatuihin vastauksiin tehtiin laadullinen sisällönanalyysi. Tarkastelun kohteena oli vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan kokemukset vanhemman ja lapsen osallisuudesta vasuprosessissa.

Laadullinen tutkimus pyrkii kontekstuaalisuuteen, tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen. Henkilökohtainen osallistuminen ja empaattinen ymmärtäminen ovat oleellisia. Laadullisessa tutkimuksessa raportointi on kuvailevaa ja numeraalisia tuotoksia käytetään melko vähän. Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on tavoittaa ihmisen omat kuvakset koetusta todellisuudesta. Tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta vaan tulkintojen avulla näyttää ihmisen toiminnasta jotakin, joka on välittömän havainnoin tavoittamattomissa. Ihmisten kuvaamien kokemusten ja käsitysten avulla luodaan johtolankoja ja vihjeitä, joiden avulla voidaan tehdä tulkintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 21-24; Vilkkä 2007, 75-76.)

5.1 Sähköinen kyselylomake

Laadullisella aineistolla tarkoitetaan aineistoa, joka on tekstimuodossa (Eskola & Suoranta 2000, 15). Kyselylomakkeen muoto vaihtelee tarkoituksen ja kohderyhmän mukaan. Kysymysten muotoillessa tulee olla huolellinen, jotta kysymykset tukevat tutkimuksen onnistumista. Kysymysten muoto saattaa aiheuttaa virheitä tutkimustuloksiin, sillä vastaajat eivät välttämättä ajattele samoin kuin tutkija, jolloin tulos voi vääristyä. Kysymyksiä lähdetään rakentamaan tavoitteiden ja tutkimusongelman pohjalta. (Valli 2010, 103-104.)

Sähköinen kyselylomake päättyi aineistonkeruun menetelmäksi ajankäytön vuoksi. Kysely toteutetaan varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmille, joten on mahdollista saada enemmän aineistoa lähettämällä linkki kyselylomakkeeseen vanhemmille sähköpostilla. Tällöin erillistä haastatteluaikaa ei tarvitse sopia ja vanhemmat voivat tehdä kyselyn itselle sopivaan aikaan.

Päiväkoti, johon kysely toteutettiin, oli tyytyväinen ratkaisuun käyttää sähköistä kyselylomaketta.

Aineisto kerättiin erikseen varhaiskasvatuksen opettajilta ja lasten vanhemmilta. Tämä mahdollisti monipuolisen ja eri näkökulmista tulevan aineiston. Varhaiskasvatuksen opettajat ja vanhemmat saivat erilliset kyselylomakkeet. Sähköpostin aluksi oli saatekirje (liitteet 2 ja 3), jossa mainittiin tutkimuksen tarkoitus, keskeinen käsite osallisuus ja tutkimukseen liittyvä anonymisyys. Saatekirje sisälsi linkin sähköiseen kyselylomakkeeseen (liitteet 4 ja 5). Kyselyn vastaamiseen oli aikaa kaksi viikkoa ja vastaamista muistutettiin sähköpostilla neljä päivää ennen kyselyn päättymistä. Sähköpostiviestin lähettämisestä vastasi opinnäytetyöni työelämäedustaja.

Sähköinen kyselylomake tehtiin e-lomakepohjaan. Sovellus tallentaa vastaukset tietokantaan jatkokäsittelyä varten. Verkossa oleva kyselylomake on helppo täyttää nopeasti ja se toimii www-selaimella ja mobiililaitteilla ilman lisäohjelmia. (Eduix Oy 2019.) Kyselylomakkeen tekeminen e-lomakepohjaan on tuttu, jonka vuoksi se valikoitui opinnäytetyön aineistonkeruu pohjaksi. Kysely oli täysin anonymi ja kyselystä saatu aineisto poistetaan asianmukaisesti e-lomakejärjestelmästä.

Kyselylomake voidaan aloittaa taustakysymyksillä, jotka toimivat lämmittelykysymyksinä (Valli 2010, 104). Kyselylomakkeen alkuun sijoitettiin taustakysymykseksi vanhemmille lasten ikä, sillä mitä nuoremasta lapsesta on kyse sitä erilaisempi osallisuuden kokemus lapsella saattaa olla. Varhaiskasvatuksen opettajilla taustakysymyksenä oli lapsiryhmän ikäjakauma.

Kyselylomakkeen alussa oli myös muutama asteikkokysymys, joka lämmitteli vastaajaa kysymysten vastaamiseen. Tämän jälkeen kysymykset olivat avoimia, jotta saadaan laadullista aineistoa. Kyselyn pääsi tallentamaan, kun kaikkiin kohtiin oli vastattu. Näin varmistettiin, että myös avoimiin kysymyksiin vastattiin.

Sähköisestä kyselylomakkeesta tehtiin myös paperiversio, joka oli täysin samanlainen sähköisen kyselylomakkeen kanssa. Paperiversiossa avoimiin kysymyksiin oli mahdollisuus olla vastaamatta, sillä vanhemmat tekivät sen itsenäisesti. Tämä näkyi vastauksissa.

5.2 Aineiston keruu

Kyselylomake lähetettiin kesäkuussa 2019 17 lapsen vanhemmille sekä neljälle varhaiskasvatuksen opettajalle saatekirjeellä sähköpostiin. Kesäkuun kyselylomakkeeseen vastasi kuusi vanhempaa ja kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa. Kesäaika on saattanut vaikuttaa vastausprosessiin, joten päätimme lähettää kyselyn uudestaan elokuussa.

Kesän jälkeen päiväkodin hallinnollinen puoli oli muuttunut ja päiväkotiyksikkö oli liitetty osaksi toista päiväkotia. Uuden johtajan kanssa päätimme lähettää kyselyn koko yksikölle, jolloin saatekirje lähti 124 lapsen vanhemmalle. Johtaja lähetti saatekirjeet sähköpostilla yksikön kaikille lapsiryhmän varhaiskasvatuksen opettajille, joiden vastuulla oli saatekirjeiden lähettäminen oman lapsiryhmän vanhemmille. Kysely tuotti ainoastaan kaksi vastausta. Loppujen lopuksi saatekirjeet eivät olleet lähteneet eteenpäin vanhemmille jokaisessa lapsiryhmässä.

Syyskuussa kävimme keskustelun työpaikan edustajan kanssa vastausten vähäisestä määrästä ja keinoista, millä saisimme saatekirjeet vanhemmille. Keskustelun jälkeen päätimme yrittää vielä kerran. Tällä kertaa edustaja otti asian puheeksi johtoryhmän kokouksessa ja he tulivat siihen tuloksen, että kyselystä voisi tulostaa paperiversion. Paperiversiolla he uskoivat voivansa paremmin aktivoida vanhempia vastaamaan kyselylomakkeeseen. Tein kyselystä paperiversion ja tulostin kyselyitä 124 lapsen vanhemmalle saatekirjeen kera. Saatekirjeessä oli linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen, johon oli myös mahdollisuus vastata. Paperiversio ja sähköinen kyselylomake olivat täysin samanlaiset. Syyskuun kyselykierros tuotti seitsemän vastausta.

Kyselylomakkeen vastausten keräämisessä varhaiskasvatuksen opettajien kysely jäi kovin pienelle vastausmäärälle. Varhaiskasvatuksen opettajien saatekirje lähetettiin jokaisella kierroksella, siitä huolimatta vastauksia kertyi ainoastaan kaksi. Varhaiskasvatuksen opettajien sähköisestä kyselylomakkeesta ei tehty paperiversiota.

5.3 Aineiston analyysi

Opinnäytetyöni aineistonkeruu toteutettiin laadullisella sähköisellä kyselylomakkeella sekä vanhemmille myös paperiversiolla. Kyselylomakkeen avulla saatuun aineistoon tehtiin sisällönanalyysi.

Sisällönanalyysin menetelmällä voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Analyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä muodossa, etsien tekstistä merkityksiä tutkittavaan aiheeseen. Ennen analyysin aloittamista tulee määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause tai ajatuskokonaisuus. Yksikön määrittelyyn vaikuttaa tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Aineiston pelkistämisessä aineistosta karsitaan tutkimukselle epäoleellinen pois. Aineistosta etsitään kaikki tutkimustehtävää kuvaavat alkuperäisilmaukset ja niitä kuvaavat ilmaiset. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään, jolloin aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Lopuksi aineisto käsitteellistetään, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja niiden perusteella muodostuneet teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 117, 122-125.)

Ennen analyysin aloitusta kokosin vastaukset yhteen tiedostoon. Vastausten perusteella analyysiyksiköksi päätyi mielipiteiden ja toiveiden huomioon ottaminen. Aineistoyksikön valinnan jälkeen etsin aineistosta kaikki tutkimuskysymyksen kuvaavat ilmaisut. Pelkistämisen jälkeen kokosin yhteen samankaltaisuuksia sekä eroavaisuuksia. Vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan vastauksista kokosin yksittäiset samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Tämän jälkeen tarkastelin vastauksia myös yhdessä ja etsin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajien vastausten pohjalta. Lopuksi kokosin yhteen tutkimuskysymykseen oleellisesti liittyvät tiedot.

6 Vanhempien kyselylomakkeen tulokset

Tulokset perustuvat vanhempien vastauksiin lapsen ja vanhemman osallisuudesta vasukeskusteluun. Kyselylomakkeita (liite 4) jaettiin 124 lapsen vanhemmalle, joista 15 vastasi kyselyyn. Vanhempien vastausprosentti oli 12%. Suurimmalla osalla (67%) vanhemmista oli 2-3 -vuotias lapsi. Pienellä osalla vanhemmista oli (33%) 4-6 -vuotias lapsi.

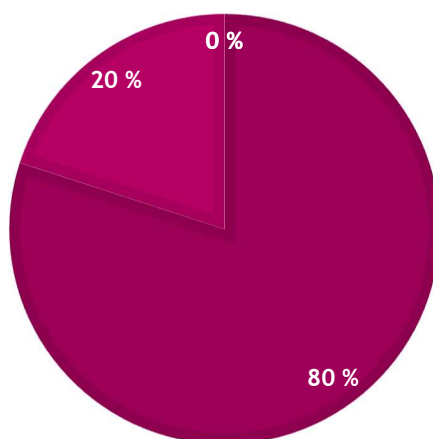
Vanhempien kyselylomake jakautui vanhemman osallisuuteen, vasulomakkeeseen, lapsen osallisuuteen sekä kehittämissideoihin. Kysely sisälsi kolme asteikko kysymystä sekä kuusi avointa kysymystä.

6.1 Vanhemman osallisuus

Vanhemman kyselylomakkeen ensimmäinen kohta koski vanhemman vaikutusmahdollisuuksia vasukeskustelussa. Tähän kysymykseen vastattiin asteikolla. Vanhemmista (taulukko 1) 80 % on mielestään hyvät mahdollisuudet vaikuttaa vasukeskustelussa ja 20 % mielestä heillä on melko hyvät vaikutusmahdollisuudet. Vanhemmista kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että heidän mielipiteensä otetaan huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.

VANHEMPIEN VAIKUTUSMAHDOLLISUUS

■ Hyvä ■ Melko hyvä ■ En osaa sanoa ■ Melko huonosti ■ Huonosti

Taulukko 1: Vanhemman vaikutusmahdollisuus vasukeskustelussa

Vanhemmista 66 % ei koe omalle osallisuudelleen esteitä vasukeskustelussa. 34 % vanhemmista koki jonkinlaisia esteitä omalle osallisuudelle. Kysymysten muotoilussa koettiin haasteita. Vasun sisällöstä koettiin epävarmuutta siitä, mitä vanhempi voi vaatia varhaiskasvatukselta omalle lapselleen. Eroperheissä etävanhemman osallisuus koettiin hieman haastavaksi. Tiedonkulku vasukeskustelusta molemmille vanhemmille on jäänyt huomioimatta.

”Kysymysten muotoilu voisi miettiä, että osaa vastata kysymyksiin.”

”Eroperheissä myös etävanhemmalle voisi ilmoittaa vasukeskustelusta.”

”Epävarma tieto vasun sisällöstä esim. mitä kuuluu varhaiskasvatukseen + mitä voin lapselle vaatia päivähoidon aikana.”

Vanhemmat olivat yhtä mieltä siitä, että nykyinen vasulomake mahdollistaa vanhempien mielipiteiden ja toiveiden näkymisen. Vasulomake koettiin riittävän kattavaksi ja laajaksi sekä vanhemman toiveita huomioon ottavaksi.

”Riittävän kattava ja vapaa sana-kenttiä riittävästi.”

”Vanhempi saa kertoa toiveistaan ja ne otetaan huomioon.”

Osa vanhemmista koki, että vasulomake on liiankin laaja. Pienen lapsen ollessa kyseessä vanhemmat kokivat, että lomake on liian laaja. Aito perehtyminen voi jäädä vaillinaiseksi, jos aikaa ei ole riittävästi. Ehdotuksina oli, että eri ikäisille voisi olla erilaiset lomakkeet sekä lomaketta voisi tiivistää ja päällekkäisyyksiä poistaa.

”Vähän liiankin laajasti, kun lapsi oli niin pieni (ei osannut puhua).”

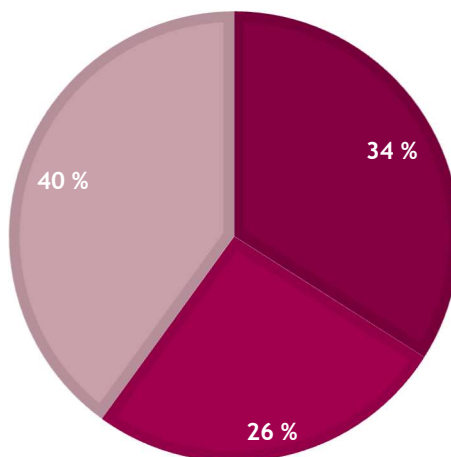
”Tosin lomake on aika laaja ja aito perehtyminen siihen voi jäädä vaillinaiseksi, jos vasukeskustelu-aika uhkaa huveta. Voisiko lomaketta tiivistää ja päällekkäisyyksiä poistaa?”

6.2 Lapsen osallisuus

Vanhemmista 34 % koki, että heidän lapsensa mielipiteet otetaan hyvin huomioon lapsen vasukeskustelussa. 26 % vanhemmista koki lapsen mielipiteen otettavan huomioksi melko hyvin. 40% vanhemmista ei osannut sanoa, kuinka hyvin heidän lapsensa mielipiteet otetaan huomioon.

LAPSEN OSALLISUUS

■ hyvä ■ melko hyvä ■ en osaa sanoa

Taulukko 2: Lapsen osallisuus

Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimella kysymyksellä, millä tavoin lapsen mielipidettä ja toiveita on kysytty vasukeskustelua varten. Vanhempien mukaan lapsen toiveita ja mielipiteitä on havainnoitu, juteltu lapsen kanssa etukäteen, haastatteleamalla lasta sekä havainnoitu piirrosten avulla.

”Oletettavasti mistä he tykkäävät/eivät tykkää, mitä on kiva tehdä/mitä ei.”

”Päiväkodin henkilökunta on jutellut lapsen kanssa etukäteen ja kirjannut ylös lapsen ajatuksia päiväkotiin liittyen.”

”Kysymällä sekä piirtämisellä havainnoitu.”

Moni vanhempi koki, että pienen lapsen kohdalla mielipiteitä ei olla kysytty.

”Vielä niin nuori ettei oteta huomioon.”

”Lapsi oli vielä kovin nuori keskustelua käydessä. Uskon, että kasvaessa hän saa tuoda oman mielipiteensä vasussa esiin.”

”Ei vielä minkäänlaisia mielipiteitä, koska ei vielä osaa ilmaista itseään.”

87% vanhemmista koki, että nykyinen vasulomake mahdollistaa lapsen mielipiteen ja toiveiden näkymisen. Vanhemmat kokivat, että vasulomakkeeseen pystyi täyttämään lapsen näke-

myksen ja erityisesti vanhemman lapsen ollessa kyseessä. Vanhemmat kokivat päiväkodin henkilökunnan merkityksen lapsen mielipiteen ilmaisemisessa niin, että lapsi ymmärtää mitä kysytään.

”Mahdollistaa, toki lapsen ääni kuuluu ikätasoisesti.”

”Vanhemman lapsen kyllä!”

”Siinä on kohta lapsen mielipiteelle, mutta lapsen iästä riippuen kysymykset on osattava esittää yksinkertaisesti ikätasoon sopivalla tavalla, että lapsi ymmärtää mitä kysytään ja tämä on täysin riippuvainen päiväkodin henkilökunnan viitseliäisyydestä.”

Osa vanhemmista koki lapsen iän vaikuttavan lapsen mielipiteen ja toiveiden näkymiseen. Lapsen iän koettiin vaikuttavan kysymysten vastaamiseen sekä oman mielipiteen ilmaisemiseen. Kielellinen kehitys ei ollut vanhempien mukaan riittävä ilmaisemaan itseään, jos kyseessä oli pieni lapsi. Vanhemmat näkivät myös, että pienellä lapsella ei ole vielä omia näkemyksiä, joita lapsen vasuun voisi kirjata.

”Kyllä siihen voi täyttää myös lapsen näkemykset. Meidän muksu tosin on niin nuori ettei niitä hirveästi hänellä vielä ole”

”Jos osaa vastata kysymyksiin. Ja tämä sattuu sillä hetkellä kiinnostamaan.”

Yksi vanhemmista koki, että nykyinen vasulomake ei mahdollista lapsen mielipiteen ja toiveiden näkymisen. Syynä nähtiin lapsen kielellinen kehitys. Vanhemmat olisivat toivoneet enemmän havaintoihin pohjautuvia kysymyksiä.

”Ei, lapsi ei osaa puhua”

6.3 Varhaiskasvattaja osallisuuden mahdollistajana

Kyselylomakkeessa kysyttiin vanhemmilta huomioiko varhaiskasvatuksen opettaja tarpeeksi vanhemman ja lapsen mielipiteitä ja toiveita. Vanhemmista 93% vastasi kyllä, eli heidän mielestään varhaiskasvatuksen opettaja huomio tarpeeksi mielipiteitä ja toiveita. Vanhemmat kokivat, että mielipiteitä ja toiveita kysytään joka kerta. Vanhempien toiveita kirjataan ylös ja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Vanhemmat kokivat, että ainakin vanhemman mielipiteet otettiin hyvin huomioon. Varhaiskasvatuksen opettajat koettiin kaikin puolin hyvin huomioon ottaviksi.

”Jos esitämme toiveen, on se kirjattu ylös ja mielestäni niin tehtykin.”

”Ainakin vanhemman mielipide otettiin hyvin huomioon.”

”Todella upeasti ottavat mielipiteen huomioon.”

”Erittäin hyvin! Tarkasti havainnoi lasta ja kuuntelee vanhempia. Opettaja oli omalla havainnoinnilla löytänyt paljon lapsen kasvua ja kehitystä tukevia asioita.”

Kyselylomakkeessa kysyttiin avoimella kysymyksellä, kuinka vanhemman ja lapsen mielipiteitä ja toiveita voitaisiin ottaa paremmin huomioon vasun teossa. Suurin osa vanhemmista oli tyytyväisiä tilanteeseen, eivätkä osanneet sanoa, kuinka osallisuutta voitaisiin parantaa. Opettajan toivottiin tuovan rohkeasti mielipiteitä esille. Pienten lasten osallisuutta toivottiin monen vanhemman toimesta. Puhekielisempiä termejä toivottiin käytettävän vasukeskustelussa ja yksinkertaisia kysymyksiä. Vanhemmat toivoivat myös tarkennusta siihen, mihin vanhemmat voivat vaikuttaa ja mitä he voivat vaatia varhaiskasvatukselta. Yleisesti ottaen lapsen osallisuutta toivottiin kehitettävän niin pienen kuin vanhemman lapsen osalta.

”Mielestäni vanhempia kuunnellaan hyvin. Minusta rohkeammin voi tuoda opettajan mielipiteensä esille, nyt ne esitettiin todella varovasti.”

”Olen tyytyväinen tilanteeseen.”

”Pienten lasten osallisuutta voisi jollain tavoin kehittää vasuun liittyen.”

”Yksinkertaisemmat kysymysten asettelut.”

”Ehkä pitäisi saada tietää mitä minkin ikäisen lasten osaamiseen ja oppimiseen yleensä kuuluu. Että voisi toivoa tai tietää ollaanko ikäistä tasoa.”

”Kun lapsi kasvaa vasu keskusteluun voisi osallistua myös lapsi.”

7 Varhaiskasvatuksen opettajien kyselylomakkeen tulokset

Tulokset perustuvat varhaiskasvatuksen opettajien vastauksiin lapsen ja vanhemman osallisuudesta vasukeskusteluun. Kyselylomakkeita (liite 5) jaettiin koko päiväkotiyksikön varhaiskasvatuksen opettajille, joista 2 vastasi kyselyyn. Varhaiskasvatuksen opettajat työskentelivät 1-5 -vuotiaiden ryhmissä.

Varhaiskasvatuksen opettajien kyselylomake jakautui vanhemman osallisuuteen, vasulomakkeeseen, lapsen osallisuuteen sekä kehittämisideoihin. Kysely sisälsi kaksi asteikko kysymystä sekä kuusi avointa kysymystä.

7.1 Vanhemman osallisuus

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat vanhemman osallisuuden hyvänä vasukeskustelussa. Kyselylomakkeessa kysyttiin, kuinka he varhaiskasvatuksen opettajina ovat vahvistaneet vanhemman osallisuutta. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan vanhemmat saavat valita päivän ja kellonajan, jolloin yhteinen keskustelu käydään. Vanhempien mielipide lapsen asioista kuullaan ensin ja heitä rohkaistaan jakamaan tietoa jo ennen keskustelua täyttämällä lomakkeen kohdat 2 ja 3 (liite 1). Lomakkeen kohdassa 2 täytetään huoltajan puheenvuoro, jossa pyydetään kertomaan lapsesta ja hänen mielenkiinnon kohteistaan sekä vanhemman odotuksista varhaiskasvatukselle. Vasulomakkeen kohtaan 3 täytetään lapsen vahvuudet. Vasukeskustelussa painotetaan yhteistä ymmärrystä lapsen asioista. Vanhempia kuunnellaan aidosti. Varhaiskasvatuksen opettajat ovat pyrkineet antamaan mahdollisimman paljon tilaa vanhemmille kertoa omasta lapsestaan ja millainen lapsi on kotona.

”Vanhemmat saavat valita päivän ja kellonajan, jolloin yhteinen keskustelu käydään. Vanhempien mielipidettä lapsensa asioihin kuullaan ensimmäisenä ja heitä rohkaistaan jakamaan tietoa jo ennen vasukeskustelua täyttämällä vasukeskustelukaavakkeesta kohdat 2 ja 3.”

”Olemme kysyneet vanhempien tyytyväisyyttä päivähoitoon ja heidän toiveitaan. Olemme yrittäneet antaa mahdollisimman paljon tilaa vanhemmille kertoa omasta lapsestaan ja millainen hän on kotona. Olemme yhdessä keskustelleet päivähoidon tavoitteista lapselle.”

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat yhteisen kielen puuttumisen ja kulttuuriset näkemyserot esteiksi vanhemman osallisuudelle. Myös vanhemman kiinnostus vasukeskusteluissa käytäviin asioihin vaikuttaa vanhemman omaan osallisuuteen.

”Osallisuutta saattaa rajoittaa yhteisen kielen puute ja toisaalta taas kulttuuriset näkemyserot, esim. maahanmuuttajat.”

”Ei esteitä, jos vanhemmilla on kiinnostusta asiaan.”

7.2 Lapsen osallisuus

Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lapsen osallisuuden hyväksi vasuprosessissa. Lapsen mielipiteitä ja toiveita otetaan huomioon haastatteleamalla lasta ennen varsinaista vasukeskustelua. Varhaiskasvatuksen opettajat kysyvät lapsen mielipidettä, toiveita ja tarpeita varhaiskasvatukselle. Haastattelussa tulleet asiat kirjataan vasuun. Jos kielenkehityksessä on haasteita, pyydetään lasta piirtämään ja kysymään, mitä piirros esittää.

”Ennen varsinaista vasukeskustelua haastattelemme lapsia, kysymme heidän mielipidettä, toiveita ja tarpeita varhaiskasvatukselle. Nämä kirjataan vasuun.”

Jos kielenkehityksessä on haasteita, pyydän lasta piirtämään vapaasti paperille mitä hän haluaa ja tämän jälkeen kysyn, mitä kuva esittää. Tämä antaa jotain tietoa siitä, mistä lapsi on kiinnostunut.”

”Kuuntelemme lapsen mielipiteitä ja toiveita sekä keskustelemme mielipiteistä lapsen kanssa. Toteutamme niitä, jos mahdollista.”

Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lapsen osallisuuden esteinä kielelliset haasteet ja ajan puutteen.

”Aivan pienen lapsen osallisuudelle on kielelliset haasteet. Samoin saattaa olla maahanmuuttajalasten. Mielestäni näissä tapauksissa osallisuus on ainoastaan sen varassa, miten häntä hoitava aikuinen tulkitsee lapsen eleet ja niihin sisältyvät tavoitteet.”

”Ajan puute.”

7.3 Vasu-lomakkeen toimivuus ja kehitysideoit

Nykyinen vasulomake mahdollistaa varhaiskasvatuksen opettajien mukaan lapsen ja vanhemman osallisuuden. Vasulomakkeen kohdissa 1-3 annetaan puheenvuoro lapsille ja heidän vanhemmilleen.

”Kohdissa 1-3 annetaan puheenvuoro lapsille ja heidän vanhemmille.”

Varhaiskasvatuksen opettajan toive osallisuuden parantamiseksi oli saada konkreettisia ohjeita ja keinoja selvittää pienen lapsen ja maahanmuuttajalapsen ajatuksia. Toisella varhaiskasvatuksen opettajalla ei ollut toiveita lapsen ja vanhemman osallisuuden parantamiselle.

”Konkreettisia ohjeita ja keinoja vasun laatijalle siitä, miten he voivat paremmin selvittää pienten lapsen ja maahanmuuttajalasten ajatuksia.”

”Varmaan näin ihan ok.”

8 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata, miltä osallisuus näyttäytyy tällä hetkellä lapsen ja vanhemman osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Tavoitteena oli saada tietoa vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen opettajilta osallisuuden kokemuksista ja mahdollisista esteistä osallisuudelle. Tavoitteena oli myös pohtia, miten työntekijät voivat tuoda vanhemman ja lapsen osallisuutta enemmän esille lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa.

Tulosten perusteella vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat kokivat vanhemman osallisuuden hyväksi. He ovat yhtä mieltä siitä, että vanhempien mielipiteet otetaan huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan vanhempien mielipide kuullaan ensin ja heitä rohkaistaan jakamaan tietoa lapsesta, hänen mielenkiintonsa kohteista sekä vanhemman omista odotuksista varhaiskasvatukselle. Tulokset ovat samansuuntaisia aikaisempiin tutkimuksiin nähden. Vennisen yms. (2011) tutkimuksessa vanhemmat tekevät aloitteita omista toiveistaan vasukeskusteluissa omaan lapseen liittyvissä asioissa. Toiveet koskivat pedagogista toimintaa, ryhmien muodostumista sekä perushoitoa. Revon yms. (2019) tutkimuksen tuloksissa nousi vahvasti huoltajien osallistuminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin erityisesti vasukeskustelun kautta.

Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan he pyrkivät antamaan mahdollisimman paljon tilaa vanhemmalle kertoa omasta lapsestaan. Tilan antaminen vanhemmalle on tullut esiin myös aikaisemmassa tutkimuksessa. Kallion (2017) tutkimuksessa havaittiin, että merkittävin keino edistää huoltajien osallisuuden kokemusta on, antaa huoltajille ensisijainen puheenvuoro. Lastentarhanopettajat korostivat tutkimuksessa huoltajien roolia lapsensa asiantuntijana.

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset vanhemman osallisuuden esteistä olivat erilaisia. Vanhempien vastauksista nousi esille kysymysten asettelu, eroperheet sekä epätietoisuus vasun sisällöstä, joita ei aikaisemmissa tutkimuksissa ole noussut esille.

Vanhemmat kokivat oman osallisuuden esteeksi kysymysten muotoiluun. Jos keskustelu käydään tieteellisin käsittein, vanhemmalle voi jäädä epäselväksi, mistä keskustelussa puhutaan. Vanhemman voi olla vaikea vastata kysymyksiin ja tuomaan omaa mielipidettä esille, jos kysymyksiä ei ymmärrä tai vanhempi kokee, ettei osaa vastata kysymyksiin. Karilan (2011, 77) mukaan on todettu lomakkeiden ja kysymysten olevan usein vaikeaselkoisia. Työntekijän tulee kin kyetä ottamaan lomakkeet haltuunsa ja muokkaamaan sen sisältämiä kysymyksiä vanhemman kanssa käytävään keskusteluun sopivaksi. Olennaisena pidetään ammattilaisten tietoisuutta lomakkeiden sisältämistä merkityksistä. Ammatillaiset voivat käyttää erilaisia kysymysmuotoiluja, joka mahdollistaa vanhempien ja ammattilaisten yhteisen keskustelu.

Vanhempien vastauksissa nousi esille eroperheet. Kyselyyn vastanneella vanhemmalla oli kokemus etävanhemman poisjättämisestä vasukeskustelun järjestämisessä. Etävanhempi oli kuullut vasukeskustelusta ainoastaan lähivanhemmalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle päiväkodissa olevalle lapselle yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa (Opetushallitus 2019). Jos lapsen vanhemmilla on yhteishuoltajuus, on lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan osallistuttava myös etävanhempi halutessaan. Varhaiskasvatuksen opettaja on velvollinen ilmoittamaan vasukeskustelusta molemmille lapsen huoltajille ja sovitettava vasukeskustelun käytänteistä. Vasukeskustelu voidaan käydä yhdessä molempien huoltajien kanssa tai erikseen.

Varhaiskasvatuksen opettajilla vanhempien osallisuuden esteinä koettiin yhteisen kielen puute, kulttuurilliset näkemykset sekä vanhempien kiinnostus. Vennisen yms. (2011) tutkimuksessa havaittiin myös kulttuurierot ja yhteisen kielen puuttuminen vanhemman osallisuuden esteinä. Tanneraho (2014) tutki vanhemman osallisuuden elementtejä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa nousi vahvasti esille kielellisten haasteiden vanhempien ja kasvatushenkilöstön välisessä kommunikaatiossa estävän eniten vanhempien osallisuutta. Yhteisen kielen puute näkyi eniten arkisissa kohtaamisissa, jolloin ei ollut tulkkia apuna. Ennalta sovittuihin vasukeskusteluihin kasvatushenkilöstö hankki tulkin aina tarvittaessa.

Suomalaisen kasvatuskäsitteen ja toisen kulttuurin näkemykset kasvatuksesta voivat tuntua vanhemmasta hyvin erilaisilta. Tällöin vanhemmat toiveet ja mielipiteet lapsen vasun tavoitteista voivat poiketa. Vanhemmalle voi tulla kokemus oman osallisuuden esteestä, jos hänen mielipidettään ei oteta huomioon tai hänen näkemystään ei ymmärretä. Varhaiskasvatuksen opettajalla on tärkeä tehtävä sovittaa molempia näkemyksiä ja saada vanhemmalle kokemus osallisuudesta.

Eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaaminen edellyttää kykyä ottaa huomioon kunkin perheen kieli- ja kulttuuritausta. Tällöin kasvattajalta vaaditaan sensitiivisyyttä eri kulttuureja kohtaan. Kasvattajan tulee tiedostaa jokaisen perheen omat arvot ja tapansa. Jokainen perhe on kohdattava yksilöllisesti. Kasvattajan on hyvä keskustella huoltajien kanssa perheen toiveista, tavoista ja kasvatuskäsityksistä. On erityisen tärkeää kertoa käytännönläheisesti ja konkreettisesti suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja toimintatavoista. (Kivijärvi 2017, 250.)

Eri kulttuurista tulevan perheen kanssa käytetään aina tulkkia, jos yhteistä kieltä ei ole. Tulkin käyttö on perheen ja viranomaisen oikeus sekä viranomaisen velvollisuus. (Kivijärvi 2017, 250.) Yhteisen kielen puute voi olla esteenä vuorovaikutussuhteen syntymiseen vanhemman ja kasvattajien välillä, ja näin estää vanhemman osallisuuden kokemusta. Tulkin käyttö vasu keskustelussa on vanhemman oikeus ja näin mahdollistaa vanhemman mielipiteen ja toiveiden kuulumisen.

Vanhempien kiinnostus lapsen asioihin vaikuttaa suuresti siihen, miten keskustelu sujuu vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan välillä. Vanhemman osallisuus voidaan kokea esteeksi, jos vanhempi ei tuo omia mielipiteitään ja toiveitaan esiin oman kiinnostuksen puutteen vuoksi. Aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole käynyt ilmi vanhempien kiinnostuksen puutetta lapsen asioihin, mikä kävi ilmi varhaiskasvatuksen opettajan vastauksessa.

Tulosten perusteella lasten osallisuudesta lapsen vasussa oli eroja vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan vastauksissa. Vanhempien vastauksissa lasten osallisuus nähtiin vaihtelevana. Suurin osa vanhemmista ei osannut vastata, kuinka lapsen mielipiteet otetaan huomioon vasukeskustelussa. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat lapsen osallisuuden hyväksi lapsen

vasun laadinnassa. Lasten osallisuudessa oli kuitenkin huomattavissa lapsen iän vaikutus niin vanhempien kuin varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa.

Revon (2019) tutkimustulosten mukaan lapset pääsivät osallistumaan suunnitteluun ja arviointiin henkilökunnan kautta. Kasvattajat selvittivät lasten mielipiteitä ja toiveita havainnoinnin, haastattelun ja lasten kokouksien kautta. Lasten mielenkiinnon kohteita selvitettiin lasta haastattelemalla ennen vasukeskustelussa ja kysymällä vanhemmalta vasukeskustelussa. Opin- näytetyön tulosten mukaan lasten mielipiteitä ja toiveita oli selvitetty keskustelemalla lapsen kanssa ennen vasukeskustelua sekä hyödyntämällä piirtämistä ja sen havainnointia.

Tulosten mukaan lapsen iän vaikutus lapsen osallisuudelle nähtiin lapsen omien mielipiteiden ja toiveiden esille tuomisessa. Vanhemmat kokivat, että vanhempien lasten mielipiteitä kuullaan, mutta pienten lasten mielipiteen kuulemisessa on esteitä. Vanhemmat kokivat, että pienen lapsen mielipiteitä ei oteta huomioon sekä pienellä lapsella ei ole vielä mielipiteitä, koska ei osaa vielä ilmaista itseään. Varhaiskasvatuksen opettajat toivat esille myös pienten lasten kielelliset haasteet sekä ajan puutteen lasten mielipiteiden selvittämisessä.

Kielelliset valmiuden lasten osallisuuden esteenä, on tullut ilmi myös (Revon yms. 2019) tutkimuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet toteutuvat päiväkodeissa sekä raportoida tekijöistä, jotka edistävät tai estävät perusteiden toteutumista. Tutkimuksen aineiston perusteella lasten osallisuudessa suunnitteluun ja arviointiin painottuivat lapsen keskustelutaitojen merkitys. Toiveiden sanallistaminen ja osallistuminen keskusteluihin nähtiin voimakkaana lapsia erottelevana tekijänä, kun lapsilla oli erilaiset kielelliset valmiudet.

Roos yms. (2018, 82-83) mukaan aikuisen tulee olla aidosti kiinnostunut lapsen sanomisista, ajatuksista ja mielipiteistä. Aidossa dialogissa lapsi tuntee olonsa tasavertaiseksi ja turvalliseksi. Lapsi kokee, että mielipiteitä voi ja kannattaa tuoda esille. Tulosten perusteella varhaiskasvatuksen opettaja nähtiin hyvin huomioon ottavaksi. Vanhemmat kokivat henkilökunnan merkityksen ja viitseliäisyyden lapsen mielipiteen ilmaisemisessa. Merkitys korostui oikeanlaisten kysymysten esittämisessä, niin että lapsi ymmärtää mitä kysytään sekä viitseliäisyydellä kysyä lapsen mielipidettä.

Vantaan vasulomakkeessa kysytään huoltajien puheenvuoroa, joka täytetään ennen keskustelua. Huoltajat voivat kirjata asioita lapsestaan ja hänen mielenkiinnostaan sekä odotuksistaan varhaiskasvatukselle. (Vantaan kaupunki 2019.) Vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajat kokivat vasulomakkeen riittävän kattavaksi sekä vanhemmat ja lapsen huomioon ottavaksi. Lomake vahvistaa vanhemman ja lapsen osallisuutta. Osa vanhemmista kuitenkin koki lomakkeen liian laajaksi, jolloin aika ei riitä lomakkeen läpikäymiseen. Lomakkeelta toivottiin tiivistystä ja eri ikäisten lasten huomioimista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös pohtia, miten työntekijät voivat tuoda vanhemman ja lapsen osallisuutta enemmän esille lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Tulosten perusteella suurin osa vanhemmista oli tyytyväisiä tilanteeseen, eivätkä osanneet sanoa, kuinka osallisuutta voitaisiin parantaa. Muutama vanhemmista ilmaisi kehityskohteiksi opettajan mielipiteen tuomisen esille rohkeasti, yksinkertaisten kysymysten asettelun, lasten osallistumisen vasukeskusteluun sekä tietoa eri ikäisten lasten osaamiseen ja oppimiseen liittyvistä asioista. Pienten lasten osallisuuden edistäminen nousi vahvasti esille vanhempien toiveissa.

Tutkimuskysymyksenä oli, millaisena vanhemmat kokevat oman ja lapsen osallisuuden lapsen vasun laadinnassa? Tulosten perusteella vanhemmat kokivat oman osallisuuden hyväksi. Heidän mielipiteitään ja toiveitaan otetaan hyvin huomioon. Vanhemmat kokivat myös, että heillä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Vanhemmat kokivat lapsen osallisuuden vaihtelevana. Suurin osa vanhemmista ei osannut vastata, kuinka lapsen mielipiteet otetaan huomioon vasukeskustelussa. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että vanhemman lapsen mielipiteet ja toiveet otetaan huomioon. Pienten lasten osallisuus nähtiin heikkona lapsen vasun laadinnassa.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli, millaisena varhaiskasvatuksen opettaja kokee vanhemman ja lapsen osallisuuden lapsen vasun laadinnassa? Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat niin vanhemman kuin lapsen osallisuuden hyväksi lapsen vasun laadinnassa. Vanhempien osallisuuden esteiksi varhaiskasvatuksen opettajat kokivat yhteisen kielen puuttumisen, eri kulttuurilliset näkemykset sekä vanhempien kiinnostuksen. Lasten osallisuuden esteiksi nähtiin kielelliset haasteet.

9 Pohdinta

Tulosten perusteella vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajat kokemukset vanhemman osallisuuden esteistä poikkesivat merkittävästi. Vanhemmat kokivat suurimmaksi esteeksi vasun sisällöllisen epäselvyyden ja kysymysten muotoilun. Vanhemmat kokivat, etteivät osaa vastata kysymyksiin tai tienneet mitä voivat vaatia varhaiskasvatukselta. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista ei käynyt ilmi vanhempien epävarmuutta kysymysten vastaamiseen tai tavoitteiden asettamiseen. Kokevatko vanhemmat vasukeskustelun liian ammattimaiseksi, jolloin he eivät uskalla vastata, jos eivät ole varmoja kysymyksestä tai omasta vastauksesta.

Varhaiskasvatuksen opettajilla vanhemman osallisuuden esteiksi nousi kulttuurilliset näkemykset sekä yhteisen kielen puuttuminen. Näitä asioita ei vanhempien vastauksista käynyt ilmi. Tämä voi johtua siitä, että kyselylomake oli suomenkielinen, mikä voi olla haaste vanhemmalle, joka ei osaa suomea. Vieraskielisten vanhempien vastaukset jäivät tästä kyselystä kuulematta, joka olisi voinut tuoda varhaiskasvatuksen opettajien kanssa samoja asioita esille. Jatkossa olisi hyödyllistä kuulla myös maahanmuuttajaperheiden kokemuksia vasuprosessista ja heidän osallisuuden kokemuksistaan.

Vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajien vastaukset erosivat myös lapsen osallisuuden kokemuksessa. Vanhemmat kokivat lapsen osallisuuden vaihtelevasti. Suurin osa vanhemmista ei osannut vastata, kuinka lapsen mielipiteet otetaan huomioon vasukeskustelussa. Varhaiskasvatuksen opettajien mielestä lasten osallisuus oli hyvä. Kyselyn aluksi taustatietona kysyttiin lasten ikää. Kyselyyn vastanneilla vanhemmilla suurimmalla osalla oli alle 3-vuotias lapsi. Tämä saattaa olla syynä siihen, miksi pienten lasten osallisuus tuli voimakkaammin esille kyselyn tuloksissa. Samoin varhaiskasvatuksen opettajat työskentelivät 1-5 -vuotiaiden ryhmässä, jolloin ryhmässä on myös pienempiä lapsia.

Pienten lasten osallisuus nähtiin niin vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien merkittävänä kehittämiskohteenä. Tulosten perusteella pienten lasten mielipiteen selvittämisessä on puutteita. Varhaiskasvatuksen opettaja koki, että aikaa ei ole riittävästi lasten mielipiteiden ja toiveiden selvittämiseen. Vanhemmat kokivat, että pienten lasten mielipiteitä ei kuulla tai kysyä laisinkaan, koska he eivät osaa puhua. Varhaiskasvatuksen opettajat toivoivatkin konkreettisia keinoja ja ohjeita, miten pienen lapsen ja maahanmuuttajalasten mielipiteitä ja ajatuksia voitaisiin selvittää paremmin. Suurin osa vanhemmista ei osannut vastata kysymykseen, miten lapsen mielipiteet ja toiveet otetaan huomioon. Jatkossa lapsen mielipiteen selvittämisestä voisi kertoa vanhemmalle, miten lapsen mielipidettä on kysytty.

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien vastaukset poikkesivat merkittävästi niin vanhemman kuin lapsen osallisuuden osalta. Eroavaisuudet osoittautuivat osallisuuden esteissä sekä lapsen osallisuuden nykytilasta lapsen vasun laadinnassa. Tämän vuoksi oli mielenkiintoista tutkia myös vanhemman kokemuksia omasta sekä lapsensa osallisuudesta. Ilman vanhemman jakamaa kokemusta, näitä tuloksista saatuja havaintoja ei olisi tullut huomioiduksi. Eroavaisuudet vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa voi johtua pienestä vastausmäärästä ja erilaisesta kokemuksesta. Vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan kokemus vasukeskustelusta on kuitenkin erilainen. Vanhemman kokemus omasta osallisuudesta tulee suoraan hänen omasta kokemuksestaan. Voidaan myös pohtia, olisivatko eroavaisuudet vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa olleet vielä jyrkemmät, jos vastauksia kyselylomakkeeseen olisi tullut enemmän.

Vastausten vähäinen määrä oli opinnäytetyön haastavin osuus. Vastauksia yritettiin kerätä eri tavoin ja useamman kerran, mutta vastauksia ei silti tullut odotetusti. Valittaessani aineiston keruuksi sähköisen kyselylomakkeen, uskoin sen olevan vanhemmille sopiva keino. Sähköisen kyselylomakkeen voi tehdä itselleen sopivana ajankohtana sekä kyselylomakkeesta tehtiin tiivis, jottei vastauksien täyttämiseen kuluisi liikaa aikaa. Aineiston keruun aikana sähköinen kyselylomake osoittautui kuitenkin heikoksi. Sähköiseen kyselyyn vastaaminen on voinut jäädä pieneksi esimerkiksi avointen kysymysten kohdalla. Avoimiin kysymyksiin oli pakko vastata, jotta kyselyn pääsi lähettämään. Ilmoitin asiasta kyselyn aluksi, joten tämä on voinut olla syy, minkä vuoksi osa on jättänyt vastaamatta. Jälkikäteen voidaan pohtia sitä, jäikö saatekirje

monien sähköpostiviestien piiloon vai onko vanhemmilla aikaa vain rajallisesti, jolloin aikaa ei käytetä kyselyjen tekemiseen. Voidaan myös pohtia, olivatko kyselyyn vastanneet vanhemmat muutenkin aktiivisempia päiväkodin toiminnassa.

Tuloksista jäi uupumaan monen vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan vastaukset, joten tuloksien merkitys jää pieneksi. Vähemmän aktiivisten vanhempien vastaukset eivät käy ilmi tuloksissa. Tulokset olisivat voineet olla tällöin erilaiset. Varhaiskasvatuksen opettajien vastaukset jäivät myös hyvin pieneksi, mikä on vaikuttanut tulosten merkittävyyteen. Voidaan pohtia, miksi vain kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa vastasi kyselyyn. Kyselylomake lähetettiin joka kerta myös varhaiskasvatuksen opettajille. Näkykö kyselyyn vastaamatta jättämisessä ajan tai kiinnostuksen puute? Ajanpuute varhaiskasvatuksen opettajan työssä on tullut esille monissa keskusteluissa. Tämä voi osaltaan selittää siitä, miksi varhaiskasvatuksen opettajat eivät ole kyselyyn vastanneet. Varhaiskasvatuksen opettajat aktivoivat päiväkodissa hyvin vanhempia vastaamaan kyselyyn, mutta olivat unohtaneet itse vastata omaan kyselylomakkeeseen. Jos kyselylomakkeesta olisi tehnyt myös paperiversion, olisiko se aktivoinut varhaiskasvatuksen opettajia paremmin.

Tuloksia pohtiessa, herää kysymys isommasta muutoksesta. Vasuprosessiin tarvitaan muutosta, jotta saataisiin lapsen toiveet ja mielipiteet paremmin huomioituksi lapsen vasussa. Konkreettiselle tiedolle on tarvetta, jotta lapsen osallisuus saadaan osaksi vasuprosessia. Osallisuuden edistämiseksi henkilöstöllä on myös suuri rooli. Heidän tehtävänä on tehdä näkyväksi keinot, millä vanhempi ja lapsi voivat olla osallisina varhaiskasvatuksessa.

Muutosta tarvitaan myös vanhempien epävarmuuden poistamiseen. Vasukeskusteluun tarvitaan avointa ja hyväksyvää ilmapiiriä, jolloin vanhemmalla on uskallusta kyseenalaistaa, kysyä ja keskustella yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajan on hyvä huomioida omassa puhetavassaan selkeät ja yksinkertaiset ilmaisut, jotta vanhemman ymmärtäisi paremmin. Ammattikielen käyttäminen voi tuntua vanhemmasta vieraalta ja näin estää osallisuutta. Sana osallisuus on jo vaikea ymmärtää, jos sanan merkitystä ei olla aikaisemmin käyty läpi. Tämän lisäksi vanhemmat tarvitsevat enemmän tietoa varhaiskasvatuksesta ja varhaiskasvatuslaista, tietoa siitä mihin heillä on oikeus esimerkiksi osallisuuden näkökulmasta. Varhaiskasvatuslaki oikeuttaa vanhempia osallistumaan varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, moni vanhempi ei todennäköisesti ole tietoinen tästä.

Tavoitteena on, että opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisessä sekä vanhemman ja lapsen osallisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyön tulokset antoivat käsitystä siitä, mitä vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat ajattelivat vanhemman ja lapsen osallisuudesta tällä hetkellä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Pienten lasten osallisuus nähtiin merkittävänä edistämiskohteena, jota Vantaan varhaiskasvatus voi lähteä kehittämään.

Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä vantaanlaisen päiväkodin kanssa. Tämän opinnäytetyö tulosten pohjalta päiväkotikiitos aikoo pohtia omaa osuuttaan varmistaakseen vanhempien kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisen. Päiväkodin henkilöstö pyrkii jatkossa puhumaan asioista niin, että vanhempien on helpompaa ymmärtää. Päiväkodissa tullaan kehittämään myös ideoita pienten lasten kuulluksi tulemiselle. Näiden lisäksi päiväkotikiitos pyrkii kiinnittämään enemmän huomiota kulttuurisiin ja kielellisiin vaikeuksiin.

Opinnäytetyön tulosten pohjalta jatkokysymyksenä voidaan nähdä maahanmuuttajien osallisuuden kokemusten selvittäminen sekä pienten lasten osallisuuden edistäminen. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa painottuivat erilaiset kulttuurilliset näkemykset sekä yhteisen kielen puuttuminen vanhemman osallisuuden esteenä. Tämän vuoksi on mielenkiintoista tutkia jatkossa maahanmuuttajien kokemuksia osallisuudesta. Vastaavatko heidän kokemuksensa varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia vanhemman osallisuuden esteistä? Varhaiskasvatuksen opettajien ja vanhempien vastauksissa esiintyi pienten lasten osallisuuden edistäminen, johon on tärkeää puuttua. Osallisuuden mahdollisuudet eri ikäisten lasten välillä luo epätasa-arvoisuutta. Konkreettisia ohjeita ja keinoja pienten lasten mielipiteiden ja toiveiden kuulemiselle on tarvetta.

Lähteet

Painetut

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Helin, E., Kola-Torvinen, P. & Tarkka, K. 2018. Osallisuus ja osallistuminen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsen, E. & Heikka, J. (toim.) 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino.

Kangas, J. & Brotherus. 2017. Osallisuus ja leikki varhaiskasvatuksessa - ”Leikittäisiin ja kaikki olis onnellisia!” Viimeistelty käsikirjoitus julkaistavaksi teoksessa A. Toom, M. Rautiainen ja J. Tähtinen, (2017) ”Toiveet ja todellisuus” Kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa.

Karila, K. 2011. Kohtaaminen ja keskustelu vanhempien kanssa. Teoksessa Nummenmaa, A. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta -opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes.

Kivijärvi, T. 2017. Vieras- ja monikielisten lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja L. (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Roos, P., Nurhonen, L. & Viitanen, E. 2018. Lasten ja aikuisten yhteisellä osallisuuden polulla. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsen, E. & Heikka, J. (toim.) 2018. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2017. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus (toim.) Tampere: Vastapaino.

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sähköiset

Eduix Oy. 2019. E-lomake. Luettu 2.5.2019. <https://e-lomake.fi/web/index.html>.

Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehitystä rakentamassa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpapereita 33/2017. Luettu 4.12.19. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kallio, V. 2017. Lastentarhanopettajien tulkintoja huoltajien osallisuudesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Luettu 20.11.19 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101581/gradu-1497858230.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kangas, K. 2013. Päiväkodin pienryhmätoiminta ja lasten osallisuus. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Luettu 22.11.19. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41305/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201305041555.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kangas, J. & Brotherus, A. 2017. Osallisuus ja leikki varhaiskasvatuksessa - ”Leikittäisiin ja kaikki olis onnellisia!” Viimeistelty käsikirjoitus julkaistavaksi teoksessa A. Toom, M. Rautiainen ja J. Tähtinen, (2017) ”Toiveet ja todellisuus” Kasvatus osallisuutta ja oppimista rakentamassa. Luettu 22.11.19. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/231504/Brotherus_Kangas_Leikittaisjakaikkolisionnellisia2017.pdf?sequence=1

L540/2018. Varhaiskasvatustilaki.

Mäkitalo, A., Nevanen, S., Ojala, M. Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. (toim.) 2011. Löytöretkellä osallisuuteen -Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Luettu 22.11.19. http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_arjessa_II.pdf.

Opetushallitus. 2019. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ohjeistus. Luettu 20.11.2019. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelman-ohjeistus_0.pdf

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J. Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa -Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019. Luettu 20.11.19. https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Luettu 9.12.19. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Tannervaara, M. 2014. Vanhempien osallisuuden elementtejä suomalaisen varhaiskasvatuksen kontekstissa. Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Luettu 22.11.19. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/144115/Maija_Tanneraho_PG_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Luettu 20.11.2019. https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf.

Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä- mitä se lopulta tarkoittaa?” Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Työpapereita 2011:2. Luettu 20.11.19. http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf

Suomen YK-liitto. 2011. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus. Luettu 4.12.19. https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/lapsen_oikeudet_paino.pdf

Taulukot

Taulukko 1: Vanhemman vaikutusmahdollisuus vasukeskustelussa.....	23
Taulukko 2: Lapsen osallisuus.....	24

Liitteet

Liite 1: Vantaan kaupunki lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	41
Liite 2: Saatekirje vanhemmille	46
Liite 3: Saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille	47
Liite 4: Kyselylomakepohja vanhemmille	48
Liite 5: Kyselylomakepohja varhaiskasvatuksen opettajille	49

Liite 1: Vantaan kaupunki lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Vantaa
Vantaan kaupunki | Sivistystoimi

Salassapidettava

1 (6)

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA**Tämä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sisältää myös:**

- Tehostetun tuen suunnitelman
Monikielisuuden suunnitelman

Lapsen nimi

Syntymäaika

Lapsen varhaiskasvatuspaikka

Ryhmän nimi

Tämän suunnitelman teossa ovat mukana:

Lapsi, ikä

Huoltaja, nimi

Huoltaja, nimi

Lastentarhanopettaja, nimi

Muut tiimin työntekijät, nimi ja ammattinimike

Muut osallistujat, nimi ja ammattinimike

Päivämäärä

Tiedonsiirto liittyen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kasvattajatiimin sisällä, päivämäärä

Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa lapsen asioihin syvennytään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Keskustelun perustana ovat huoltajien ja kasvattajien havainnot lapsesta:

- **Lapsi arjen toimijana**
- **Lapsi leikkijänä**
- **Lapsi ryhmän jäsenenä**
- **Lapsi ajattelijana ja kielen käyttäjänä**
- **Lapsi liikkujana**
- **Lapsi oppijana ja työskentelijänä**

1. Lapsen puheenvuoro ja itsearviointi

Täytetään varhaiskasvatuksessa ennen keskustelua

2. Huoltajien puheenvuoro

Huoltajat täyttävät ennen keskustelua. Kertokaa lapsestanne ja hänen mielenkiinnon kohteistaan sekä odotuksistanne varhaiskasvatukselle

3. Lapsen vahvuudet

4. Varhaiskasvatuksen tavoitteet

4.1. Varhaiskasvatuksen **tavoitteet** ja **toimintatavat** lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi

Vantaa

Vantaan kaupunki | Sivistystoimi

Salassapidettava

3 (6)

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA**4.2 Tavoitteiden toteutumisen arviointi**

--

5. Lapsen katsomuskasvatuksen toteuttaminen

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2016)

--

6. Monialainen yhteistyö

--

7. Muut yhdessä sovitut asiat

--

8. Lapsen monikielisyyden suunnitelma (täytetään, jos lapsen kotona käytetty kieli on muu kuin suomi)**8.1** Milloin lapsi on aloittanut suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa

--

8.2 Lapsen äidinkieli ja muut kotona puhutut kielet

--

Vantaa

Vantaan kaupunki | Sivistystoimi

Salassapidettava

4 (6)

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA**8.3 Oman äidinkielen kehittyminen ja tukeminen****8.4 Suomen kielen tavoitteet (alkeiskielitaito, peruskielitaidon alkuvaihe, toimiva peruskielitaito)****8.5 Keskeiset sisällöt****8.6 Suomen kielen kehitystä ja oppimista tukevat menetelmät, toimintatavat ja pedagogiset ratkaisut****8.6.1 Sovittujen menetelmien, toimintatapojen ja pedagogisten ratkaisujen arviointi****9. Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki** (tehostetun tuen suunnitelma, täytetään tarvittaessa)**9.1 Lapsen kehitystä ja oppimista tukevat pedagogiset ja mahdolliset rakenteelliset tukitoimet**

Vantaa

Vantaa kaupunki | Sivistystoimi

Salassapidettävä

5 (6)

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

9.2 Pedagogisten ja mahdollisten rakenteellisten tukitoimien seuranta ja arviointi

9.3 Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

9.4 Tuen edellyttämän yhteistyön seuranta ja arviointi

Vantaa

Vantaa kaupunki | Sivistystoimi

Salassapidettävä

6 (6)

LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Lapsen lääkehoitosuunnitelma liitteenä ☐ Päiväys
Varhaiskasvatuksen kuvaus lapsesta liitteenä ☐ Päiväys

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tarkastetaan yhdessä seuraavan kerran, päiväys
Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys
Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys
Lastentarhanopettajan allekirjoitus

Liite 2: Saatekirje vanhemmille

Hei vanhemmat!

Olen sosionomiopiskelija Laurean ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyöni * päiväkotiiin teidän ryhmäänne. Suoritan opintojeni kautta lastentarhanopettajan pätevyuden, jonka vuoksi opinnäytetyöni liittyy varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on kuvata, miltä osallisuus näyttäytyy tällä hetkellä lapsen ja vanhemman osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Aineiston keruu tapahtuu sähköisen kyselylomakkeen avulla.

Kysely on täysin anonyymi, eikä vastauksista pystytä tunnistamaan kenenkään henkilöllisyyttä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa. Vastaukset poistetaan kahden kuukauden kuluttua opinnäytetyön julkaisusta. * päiväkodin nimeä ei mainita, vaan siitä käytetään nimitystä Vantaan kunnallinen päiväkotii.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastauksenne ovat minulle kuitenkin tärkeitä ja toivon, että vastaatte kyselyyn. Jos Teillä on kysyttävää tai kyselylomakkeen täyttämässä ilmenee ongelmia, niin voitte ottaa minuun rohkeasti yhteyttä. Opinnäytetyötäni ohjaa varhaiskasvatuksen opettajanne *, johon voitte olla myös tarvittaessa yhteydessä.

Toivoisin Teidän täyttävän kyselyn viimeistään

Siirry kyselyyn:

Aurinkoista kesää!

Ystävällisin terveisin,

Rosa Kallijärvi
sosionomiopiskelija
rosa.kallijarvi@student.laurea.fi

Liite 3: Saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille

Hei varhaiskasvatuksen opettajat!

Olen sosionomiopiskelija Laurean ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyöni * päiväkotiin. Suoritan opintojeni kautta lastentarhanopettajan pätevyyden, jonka vuoksi opinnäytetyöni liittyy varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on kuvata, miltä osallisuus näyttäytyy tällä hetkellä lapsen ja vanhemman osalta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman teossa. Aineiston keruu tapahtuu sähköisen kyselylomakkeen avulla.

Kysely on täysin anonyymi, eikä vastauksista pystytä tunnistamaan kenenkään henkilöllisyyttä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa. Vastaukset poistetaan kahden kuukauden kuluttua opinnäytetyön julkaisusta. * päiväkodin nimeä ei mainita, vaan siitä käytetään nimitystä Vantaan kunnallinen päiväkot.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Vastauksenne ovat minulle kuitenkin tärkeitä ja toivon, että vastaatte kyselyyn. Jos Teillä on kysyttävää tai kyselylomakkeen täyttämässä ilmenee ongelmia, niin voitte ottaa minuun rohkeasti yhteyttä. Opinnäytetyötäni ohjaa varhaiskasvatuksen opettaja *, johon voitte olla myös tarvittaessa yhteydessä.

Toivoisin Teidän täyttävän kyselyn viimeistään

Siirry kyselyyn:

Aurinkoista kesää!

Ystävällisin terveisin,

Rosa Kallijärvi

sosionomiopiskelija

rosa.kallijarvi@student.laurea.fi

Liite 4: Kyselylomakepohja vanhemmille

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa osallisuus tarkoittaa osallistumista ja vaikuttamista. Olennaista on vanhempien ja lasten kuuleminen sekä heidän mielipiteensä huomioon ottaminen. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on mahdollistaa osallisuus niin vanhemmille kuin lapsellekin.

Vanhemmat käsite kattaa myös lapsen muut huoltajat. Olen käyttänyt kysymyksissä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta lyhennettä vasu.

Kyselyn pääsee lähettämään vasta, kun kaikkiin kohtiin on vastattu.

Kiitos vastauksistanne!

Lapsen ikä:

1. Minkälaisena koet mahdollisuutesi vanhempana vaikuttaa asioihin vasukeskustelussa?
hyvä - melko hyvä - en osaa sanoa - melko huono - huono
2. Kuinka hyvin mielipiteesi otetaan huomioon lapsen vasussa?
hyvin - melko hyvin - en osaa sanoa - melko huonosti - huonosti
3. Koetteko esteitä omalle osallisuudelle vasukeskustelussa? Mitä?
4. Mahdollistaako nykyinen vasu-lomake vanhempien mielipiteen ja toiveiden näkymisen?
kyllä/ei
Tähän voitte avata vastaustanne
5. Kuinka hyvin koette lapsenne mielipiteen otettavaksi huomioon lapsen vasukeskustelussa?
hyvin - melko hyvin - en osaa sanoa - melko huonosti - huonosti
6. Millä tavoin lapsenne mielipidettä ja toiveita on kysytty vasukeskustelua varten?
7. Mahdollistaako nykyinen vasu-lomake lapsen mielipiteen ja toiveiden näkymisen?
kyllä/ei
Tähän voitte avata vastaustanne
8. Huomioiko varhaiskasvatuksen opettajanne mielestänne tarpeeksi vanhemman ja lapsen mielipiteitä ja toiveita? Tähän voitte avata vastaustanne
9. Kuinka vanhemman ja lapsen mielipiteitä ja toiveita voitaisiin ottaa paremmin huomioon vasun teossa?

Liite 5: Kyselylomakepohja varhaiskasvatuksen opettajille

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa osallisuus tarkoittaa osallistumista ja vaikuttamista. Olennaista on vanhempien ja lasten kuuleminen sekä heidän mielipiteensä huomioon ottaminen. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on mahdollistaa osallisuus niin vanhemmille kuin lapsellekin.

Vanhemmat käsite kattaa myös lapsen muut huoltajat. Olen käyttänyt kysymyksissä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta lyhennettä vasu.

Kyselyn pääsee lähettämään vasta, kun kaikkiin kohtiin on vastattu.

Kiitos vastauksistanne!

Lapsiryhmän ikäjakauma:

1. Minkälaisena koette vanhemman osallisuuden vasukeskustelussa?
hyvä - melko hyvä - en osaa sanoa - melko huono - huono
2. Millä tavoin olette vahvistaneet vanhemman osallisuutta vasukeskustelussa?
3. Koetteko esteitä vanhemman osallisuudelle? Perustele
4. Minkälaisena koette lapsen osallisuuden lapsen vasuprosessissa?
hyvä - melko hyvä - en osaa sanoa - melko huono - huono
5. Millä tavoin otatte huomioon lapsen mielipiteet ja toiveet vasukeskustelussa?
6. Koetteko esteitä lapsen osallisuudelle?
7. Mahdollistaako nykyinen vasu-lomake lapsen ja vanhemman osallisuuden? Perustele
8. Millaisia toiveita teillä on lapsen ja vanhemman osallisuuden parantamiseksi?